Ազգ

AZG armenian newspaper

Օգոստոս 11
1992
Երեքշաբթի

երկօրեայ թերթ
Բ տարի, թիւ 70 (162)
գինը՝ 2 ռ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 CPIRI SU

ԼՂՀ-ը գազ ստանալու համար մտադիր է դիմել Թուրքմենստանին

ԼՂՀ-ի ղեկավարությունը մոտ ժամանակներս մտադիր է դիմել Թուրքմենստանին եւ Ռուսաստանին՝ վառելանյութը Ղարաբաղ մատակարարելու վերաբերյալ պայմանագիր կնքելու խնդրանքով: Նախատեսվում է, որ գազը, անցնելով Ռուսաստանի, Վրաստանի եւ Հայաստանի տարածքով, կմտնի Ղարաբաղ: Այդ մասին օգոստոսի 10-ին «Սնարք»-ի թղթակցին հաղորդեց գազամուղների Ստեփանակերտի վարչության պետ Սերգեյ Մնացականյանը: Նա ասաց, թե Ադրբեջանն այս տարվա սկզբին փակել է ԼՂՀ տանող գազամուղը: Ձեռնարկություններին հասցված վնասը կազմում է ավելի քան 30 միլիոն ռուբլի: Ստեփանակերտի եւ այլ բնակավայրերի բնակիչները ստիպված են կտրել ծառերը: *«Անհրաժեշտ է պայմանագիր կնքել Թուրքմենստանի եւ Ռուսաստանի հետ*, ասաց Մնացականյանը, *հակառակ դեպքում ձմեռը չափազանց դժվար կլինի»*: ■

Եթե ԱՊՀ-ն չարձագանքի, Հայաստանի վերաբերմունքը նրա նկատմամբ կփոխվի

Շուգարյանը Արծվաշենի անկման մեղքը բարդեց Ռուսաստանի վրա

Ինչպես վկայում են Կրասնոսելսկի եւ Գորիսի շրջանների վերջին իրադարձությունները, Ադրբեջանը վճռական գործողությունների է դիմում Հայաստանին պատերազմի մեջ ներքաշելու նպատակով: Արծվաշենի գրավումը Հայաստանի տարածքային ամբողջականության նկատմամբ անթաքույց ոտնձգություն է եւ պետք է կանխվի հնարավոր բոլոր միջոցներով՝ պատերազմական գործողությունների հետագա ծավալումը խոչընդոտելու համար: Երեկ տեղի ունեցած բրիֆինգի ժամանակ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը լրագրողներին ներկայացրեց իշխանությունների ձեռնարկած ռազմական եւ քաղաքական միջոցառումները, որոնք նպատակ ունեն սաստել Ադրբեջանի ներքական ագրեսիան: Ինչպես հաղորդեց պրն. Շուգարյանը, Արծվաշենի մարտերի ընթացքում զոհվածների եւ անհայտ կորածների թիվը հասնում է 37-ի: Օգոստոսի 9-ի դրությամբ գյուղում էին մնացել 29 պաշտպաններ, որոնցից մի քանիսին երեկ հաջողվել է դուրս գալ շրջափակումից եւ հասնել Հայաստանի սահմանը:

Պրն. Շուգարյանն այն կարծիքը հայտնեց, թե Հայաստանի նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանի՝ ԱՊՀ-ի շրջանակներում կոլեկտիվ անվտանգության պայմանագիրն ստորագրած պետությունների ղեկավարներին ուղղված հեռագիրը կարող է դրական արդյունքներ տալ: *«Երբ ԱՊՀ երկրները չարձագանքեն Հայաստանի կոչին, ապա, ամենայն հավանականությամբ, Հայաստանի վերաբերմունքը համագործակցության նկատմամբ կփոխվի»*, ասաց նա:

Իհարկե, ցանկացած ռազմական անհաջողության դեպքում մեղքի հիմնական բաժինն ընկնում է ամենից առաջ տվյալ պետության ռազմական ղեկավարության ուսերին: Այս մասին պրն. Շուգարյանն ասաց, որ տվյալ դեպքում ճիշտ չէր լինի մեղադրել միայն Հայաստանի պաշտպանության նախարարությանը, որովհետեւ թեեւ գյուղի պաշտպանության կազմակերպման գործում եղել են առանձին սխալներ, այնուամենայնիվ, պարտության հիմնական պատճառն այն էր, որ Ռուսաստանը Ադրբեջանին եւ Հայաստանին նախատեսված սպառազինությունները հանձնելիս հավասարակշռություն չի պահպանում: Իսկ դրա պատճառն իր հերթին, ըստ նախագահի մամուլի քարտուղարի, այն է, որ Ռուսաստանում կան ուժեր, որոնց այս պահին ձեռնտու է Ադրբեջանի ուժեղացումն ու Հայաստանի թուլացումը: Այնուամենայնիվ, կարծիք հայտնվեց, որ Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունում սպասվում են կառուցվածքային փոփոխություններ, որոնք էլ, իրենց հերթին, կհանգեցնեն կադրային փոփոխությունների:

Շահումյանի եւ Մարտակերտի իրադարձությունները ակնառու կերպով ցույց տվեցին, որ ռուսական զենքի չեզոքության ապահովումը կարող է կործանարար հետեւանքներ ունենալ: Նույնը առանց տատանվելու կարելի է ասել նաեւ ԱՊՀ շրջանակներում կոլեկտիվ անվտանգության պայմանագիրն ստորագրած պետությունների զինված ուժերի վերաբերյալ: Ուստի բնական է, որ Հայաստանի իշխանություններն ակտիվորեն քննարկում են Ադրբեջանի ագրեսիայի կապակցությամբ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի արտահերթ նիստի գումարում պահանջելու հարցը: Այդ առթիվ արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը եւ արտասահմանյան երկրներում Հայաստանի դեսպանատների ներկայացուցիչները կոնկրետ հանձնարարականներ են ստացել:

Այնուամենայնիվ, ակնհայտ է, որ ցանկացած պետության տարածքային ամբողջականության լավագույն երաշխիքը պետության՝ իր տարածքները պաշտպանելու կարողությունն է, եւ պետք է հնարավոր բոլոր միջոցներով ազատագրել թշնամու կողմից նվաճված տարածքները: Այս առթիվ պրն. Շուգարյանն ասաց, թե քաղաքական քայլերին զուգահեռ ձեռնարկվում են նաեւ անհրաժեշտ ռազմական միջոցառումներ, եւ առաջիկայում Հայաստանը կարող է որոշակի ռազմական հաջողություններ ունենալ:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Հրետակոծվում են Մարտունին, Ավդուռը

Օգոստոսի 9-ի ցերեկը ուժգին հրետակոծման է ենթարկվել Մարտունու շրջանի Ավդուռ գյուղը: Արձակվել է մոտ 130 հրետանային արկ: Նույն օրը հրետակոծվել է նաեւ Մարտունի շրջկենտրոնը, որի վրա արձակվել է ավելի քան 110 արկ: Ամբողջովին ավերվել է 5 տուն, վիրավորվել է 2 բնակիչ:

ԼՂՀ-ի հյուսիսում տեղի են ունենում դիրքային մարտեր: Օգոստոսի 9-ին Մոխրաթաղ եւ Մաղավուզ գյուղերի մոտ տեղի ունեցած ռազմական գործողությունների ժամանակ զոհվել են 4 եւ վիրավորվել 8 պաշտպանողներ:

ԼՂՀ-ի իրազեկ աղբյուրների տվյալներով, հայկական ջոկատներին հաջողվել է ոչնչացնել մեկ հրթիռային կայանք, որից հրթիռակոծվել էր Ստեփանակերտը: ■

Ռոբերտ Ֆինը հերքում է

Բարձրում ամերիկյան դիվանագիտական առաքելության ղեկավարի տեղակալ Ռոբերտ Ֆինը «Թուրան» գործակալության թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ հերքեց զանգվածային լրատվության հայկական միջոցների հաղորդագրությունները, թե ԱՄՆ-ի պաշտոնական շրջանակներն ունեն Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ծրագիր, որի էությունը տարածքների փոխանակությունն է: Ըստ նրա, կարգավորման տարբերակի հեղինակը Կարնեգիի ինստիտուտի անկախ փորձագետ Պոլ Գոբլն է, որն առաջարկել է փոխանակել Զանգեզուրի եւ Ղարաբաղի մի շարք սահմանամերձ շրջանները: *«Դա մասնավոր տեսակետ է եւ չպետք է նույնացնել ամերիկյան կառավարության պաշտոնական դիրքորոշման հետ»*, նշեց Ֆինը: Դիվանագետը մեկ անգամ եւս ընդգծեց, որ Վաշինգտոնը հանդես է գալիս նման բնույթի վիճելի հարցերի խաղաղ կարգավորման կողմ:

Ֆինը նշեց նաեւ, թե ԱՄՆ-ի կառավարությունը երբեք առիթ չի տվել Հայաստանի ղեկավարությանը կամ որեւէ մեկին մտածել, թե ԱՄՆ-ը կարող է ճանաչել ԼՂՀ-ը:

Ինչ վերաբերում է Հոռոմի համաժողովում Թուրքիայի դերին, Ֆինը նկատեց. *«Դիվանագիտության օրենքն է՝ ոչ մի գնահատական չտալ երրորդ կողմի գործողություններին»*: ■

Նշանակվել է զինված ուժերի գլխավոր հրամանատար

Հայաստանի նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանի հրամանագրով 56-ամյա գեներալ-լեյտենանտ Նորատ Տեր-Գրիգորյանը նշանակվել է Հայաստանի զինված ուժերի գլխավոր հրամանատար: Ն. Տեր-Գրիգորյանը 3 տարի ծառայել է Աֆղանստանում, իսկ 1983 թ.-ից ԱՊՀ ցամաքային զորքերի գլխավոր շտաբի պետի տեղակալն է եղել: 1991 թ. Տեր-Գրիգորյանը տարիքի պատճառով զորացրվել է: ■

Սերբերի դեմ ուժ գործադրելու ամերիկյան առաջարկը հող է շահում

ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի մշտական անդամներից երեքի՝ Մ. Նահանգների, Մեծ Բրիտանիայի եւ Ֆրանսիայի միջեւ կիրակի օրը կայացած համաձայնությանն այսօր կարող են միանալ նաեւ Ռուսաստանն ու Չինաստանը, եւ ամենաուշը մինչեւ վաղը Անվտանգության խորհուրդը հավանաբար կընդունի ամերիկյան առաջարկը, որը նախատեսում է ի հարկին ուժ գործադրել Բոսնիայում, մարդասիրական օգնությունը տեղ հասցնելու նպատակով: Այնուհանդերձ, միջազգային դիվանագիտական շրջանակները գտնում են, որ բացի Մ. Նահանգներից, անհավանական է մյուս երկրների մասնակցությունն ուժ գործադրելու գործում, նկատի ունենալով այդպիսի քայլին հետեւող մարդկային սեփական կորուստների պարագան: Նրանց կարծիքով, միայն օդային ուժը կարող է տարհանել անզիջող սերբերին, եւ բացի նախագահ Բուշից, մյուս երկրների ղեկավարները համաձայն չեն օդուժի գործածությանը: Երեկ պարզվեց, որ ամերիկյան առաջարկին դեմ է նաեւ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալին, որ մտահոգ է խաղաղարար ուժերի անվտանգությամբ: Իր հերթին, Բոսնիայի իսլամ կառավարությունը երեկ անբավարար նկատեց մարդասիրական օգնության հետ պայմանավորված ուժի գործադրության գաղափարը, ցանկալով, որ ուղղակի պետք է ուժ գործադրել սերբերի դեմ, որոնք, ըստ նրա, ոչնչացման քաղաքականություն են վարում Բոսնիայի իսլամների դեմ: ■

31 հոգի սպանվեց Փենջաբում

Սիկխ ազգայնական զինյալներն երեկ 31 հոգի սպանեցին Փենջաբում (Հնդկաստան), մեծավ մասամբ ոստիկաններ եւ նրանց ընտանեկան պարագաներ: Երկու օր առաջ ոստիկանությունը Ամրիցար քաղաքում եւ Փենջաբի այլ վայրերում բախումներ էր ունեցել առանձին պետություն ստեղծելու հետամուտ սիկխ ազգայնականների հետ, սպանելով նրանցից մի քանիսին եւ ձերբակալելով պարագլուխներից Բաբա Կոստային: ■

ԱՄՆ 10 միլիարդի վարկ է տալիս Իսրայելին

Իսրայելի վարչապետ Յիցխակ Ռաբինի հետ Մեյնում կայացած խորհրդակցություններից հետո նախագահ Բուշն այսօր իր համաձայնությունը կտա Իսրայելին 10 միլիարդ դոլլար վարկ տրամադրելու մասին, 5 տարի ժամկետով: Նախկին Խ. Միությունից արտագաղթող հրեաներին տեղավորելու նպատակով տրամադրվելիք այդ վարկի դիմաց Ռաբինը խոստացել է ավելացնել Մ. Նահանգներից ներածվող ապրանքների քանակն ու տեսականին: Մյուս կողմից, Երուսաղեմում լավատեղյակ աղբյուրները հաղորդեցին, որ Ռաբինի կառավարությունը պատրաստվում է վերցնել Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության նկատմամբ դրված հաղորդակցության արգելքը Իսրայելում: ■

Ադրբեջանը «վերականգնում» է սահմանը Հայաստանի հետ

Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունում, օգոստոսի 8-ին եւ 9-ին ադրբեջանական ուժերը *«հաջող ռազմական գործողություններ են անցկացրել»* Հայաստանի հետ սահմանամերձ Գետաբեկի շրջանում, որի ընթացքում հայկական ստորաբաժանումները *«շպրտվել են Ադրբեջանի սահմանից դուրս»*: Ըստ այդ հաղորդագրության, «ազատագրվել է» օգոստոսի 6-ին «բռնամոլ» կողմից գրավված Մուրուղարա գյուղը: Օգոստոսի 10-ի դրությամբ ադրբեջանական ուժերը վերահսկում էին հանրապետության սահմանն այդ ուղղությամբ:

Նախարարությունը հաղորդեց նաեւ, որ ադրբեջանական ուժերը զարգացնելով հարձակումը Լաչինի ուղղությամբ, *«ավերել են Լաչինի ճանապարհի [illegible]»*:

Ադրբեջանական կազմավորումները պահում են շրջանի ռազմավարական կարեւորություն ունեցող բարձունքը, ինչպես նաեւ ամրապնդում են դիրքերը ազատագրված Խանլար եւ Սվարսի գյուղերում:

Ադրբեջանական կողմի տվյալներով, *«Հայաստանի տարածքից հրետակոծվել են Նախիջեւանի մի շարք բնակավայրեր»*: Զոհերի եւ ավերածությունների մասին տվյալները ճշտվում են: ■

Քաբուլը նորից ռմբակոծվում է. 100 սպանված

Կիրակի օրը աֆղան ղեկավարներին չհաջողվեց հրադադար հաստատել մրցակից զինյալ ջոկատների միջեւ, մինչ տասնյակ հազարավոր բնակիչներ փորձում էին հեռանալ Քաբուլից, տեղացող ռումբերից խուսափելու համար, որոնք արդեն 11 հոգու կյանք էին խլել: Երեկ մայրաքաղաքի ռմբակոծումները շարունակվեցին ավելի կատաղի, մինչեւ օրվա վերջ խլելով եւս 100 հոգու կյանք: Ժամում միջին հաշվով 150 հրթիռների եւ արկերի թիրախ դարձան ոչ միայն բնակելի շրջանները, այլեւ պետական հեռուստատեսության աշտարակը, Կարմիր խաչի կենտրոնատեղին եւ դիվանագիտական ներկայացուցչությունների շենքերը: Կառավարության կազմից եւ ընդունված որոշումներից դժգոհ գլխավոր կողմը Գյուլբեդդին Հեքմաթյարի Հըզբի Իսլամի կազմակերպությունն է, որի ծանր հրետանին [illegible]: ■

digitised by A.R.A.R.@

Ադրբեջանի արտգործնախարարը գնահատական է տալիս Հռոմի վերջին հանդիպմանը

BBC-ի ռադիոկայանն, անդրադառնալով Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ Հռոմի հանդիպման արդյունքներին, փաստում է, որ դրանք ավարտվեցին անարդյունք եւ մտան փակուղի այն բանից հետո, երբ Լեռնային Ղարաբաղի համայնքի ներկայացուցիչները, չստանալով լիիրավ անդամի կարգավիճակ, լքեցին հանդիպումը: Նույն հանդիպման ընթացքում, ավելի վաղ, հանդիպումը լքել էր Ադրբեջանի պատվիրակությունը, երբ փորձ էր արվել պաշտոնական կարգավիճակ տալ Լեռնային Ղարաբաղի պատվիրակությանը:

Այնուհետեւ խոսքը տրվեց Բաքվում BBC-ի թղթակից Էլչիմ Քարիմովին, որը հաղորդեց հետեւյալը. «Ինչպե՞ս է գնահատում Հռոմի համաժողովի չորրորդ փուլի արդյունքները Ադրբեջանի արտգործնախարարությունը: Պատասխանելով այդ հարցին՝ նախարար Ղասիմովն ասաց, թե Ադրբեջանը, ինչպես եւ նախկինում, առաջնությունը տալիս է հակամարտության կարգավորմանը ԵԱՀԽ-ի խաղաղարար նախաձեռնությունների շրջանակներում, չնայած Հռոմի հանդիպման կազմակերպիչները բույլ տվեցին գործողություններ, որոնք նախատեսված չէին նախապես ձեռք բերված պայմանավորվածություններով: Ղասիմովի խոսքերով, խորհրդաժողովի նախագահ Մարիո Ռաֆաելլին պաշտոնապես ներողություն խնդրեց Ադրբեջանի պատվիրակության ղեկավարությունից, որից հետո մենք միջադեպը համարեցինք սպառված եւ ադրբեջանական պատվիրակությունը վերադարձավ նիստերի դահլիճ:

Արտաքին հարաբերությունների գերատեսչության տվյալներով, Հռոմի հանդիպումների երրորդ եւ չորրորդ փուլերի միջեւ տեղի էր ունեցել Լեռնային Ղարաբաղի ներկայացուցիչների հանդիպումը Հռոմի ժողովի կազմակերպիչների հետ, որին չեն մասնակցել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի պատվիրակությունները եւ որի ընթացքում էլ որոշում էր կայացվել պաշտոնական կարգավիճակ տալ Լեռնային Ղարաբաղի պատվիրակությանը: Վերջին ժողովում Լեռնային Ղարաբաղին ձայն տալը Ղասիմովը գնահատեց իբրեւ այդ հարցի վերաբերյալ պաշտոնական Բաքվի վերաբերմունքը ստուգելու փորձ: Ղասիմովն ասաց, որ Հռոմում մենք միայն ձգտում ենք վերացնել արտաքին ագրեսիայի հետեւանքները, այն է՝ որոշում ընդունել Շուշի եւ Լաչին քաղաքների ազատագրման վերաբերյալ:

Միաժամանակ, դիտորդների ուշադրությունն այս շաբաթ գրավեց նաեւ Ռուսաստանի արտգործնախարարի առաջարկությունը՝ ՄԱԿ-ի հովանու ներքո ռուսական զորքեր մտցնել Լեռնային Ղարաբաղ: Ադրբեջանի արտգործնախարարության փորձագետների կարծիքով, այդ առաջարկությունը Բաքվին չի գոհացնում մի շարք պատճառներով: Նախ, նշում են փորձագետները, հանրապետությունը դեմ է որեւէ օտար ներկայության իր տարածքում: Երկրորդ, այդ զորքերն արդեն ուրիշ ցուցանակների տակ հնարավորություն են ունեցել լինել շրջանում եւ դրա հետեւանքները բոլորին հայտնի են: Եւ վերջապես, գտնում է արտգործնախարարը, այս համատեքստում միջնորդական հաջողության կարելի է հավակնել միայն իսկապես չեզոք կողմը: Այդպիսին, Ղասիմովի կարծիքով, կարող է լինել միայն այնպիսի միջազգային կազմակերպությունը, ինչպիսին ԵԱՀԽ-ն է»: ■

Ստեփանակերտ–Լաչին–Գորիս

Թույլ լինելու իրավունքը ոչ մեկին չի տրվում

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահի ընդունարանում սպասող ութսուներկուամյա ծերունու նյարդերը չդիմացան. մի կողմ հրեց քարտուղարուհուն եւ մուտքը հսկող զինվորներին ու ներս մտավ: Նրա ուզածը «մի մեծ բան» չէր՝ պահանջում էր, որ իրեն կամ ավտոմատ տան՝ հարազատ գյուղը պաշտպանելու համար, կամ անցաթուղթ՝ Հայաստան գնալու թույլտվությամբ:

Չգիտեմ, թե դրանցից ո՞րը ստացավ ծերունին (երեւի ոչ մեկը), բայց ենթի դիմաց, Ստեփանակերտի կենտրոնական հրապարակում հավաքված բազմաթիվ մարդիկ (հիմնականում ծերեր) շաբաթներ շարունակ սպասում են՝ բաղձալի «թղթուղկի» ակնկալությամբ: Իսկ անցաթուղթ ստանալու համար անհրաժեշտ է ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի համապատասխան հանձնաժողովի թույլտվությունը: Վերջին հաշվով, ճանաչված թե չճանաչված, բայց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը պետություն է, եւ պատերազմի մեջ լինելով՝ մինչեւ 45 տարեկան տղամարդկանց զորահավաք է հայտարարել:

Իհարկե, Ղարաբաղի հեռավոր գյուղերից Ստեփանակերտ հասնելը տրանսպորտի բացակայության պայմաններում տարիքն առած ու հիվանդ մարդկանց համար գրեթե անհնար է, մանավանդ, որ դժվար է տարիներով ստեղծված տուն-տեղը թողնել քախսի քմահաճույքին ու շուկայական հարաբերությունների հայաստանյան օվկիանոսում խեղդվող հարազատներին հասնել «ձեռքերը բափ տալով»: Իհարկե, զուտ մարդկայնորեն անընդունելի է Ղարաբաղից Հայաստան երբեւէկությունը սահմանափակող որոշումը, բայց...

Բայց պատերազմի օրենքները դաժան են, եւ հաղթում է նա, ով գիտակցում է այդ օրենքների կարեւորությունն ու հավասարիմ մնում դրանց: Այստեղ ամեն ինչ միանշանակ է՝ Ղարաբաղի բնակչությունը պետք է մնա Ղարաբաղում: Որովհետեւ ռազմաճակատին թիկունք է պետք, եւ պետք է ոչ միայն տնտեսական ու քաղաքական, այլեւ բարոյահոգեբանական առումով՝ լքված գյուղեր պաշտպանելը դժվար է:

Երբ բացվեց Լաչինի մարդասիրական միջանցքը, Ղարաբաղյան պատերազմը միանգամից թեւակոխեց նոր փուլ: Չորս կողմից շրջապատված եւ արտաքին աշխարհի հետ ոչ մի կապ չունեցող, հուսահատ ու վերջին պայքար մղող Ղարաբաղը եկ բացեց դեպի արտաքին աշխարհ ու... կանգնեց դատարկման վտանգի առաջ: Հայաստանից Ղարաբաղ մարդասիրական օգնություն է հասցված: Ղարաբաղից Հայաստան բնակչության արտահոսքը շարունակվում է: Շուշիի վերաբնակեցումն էլ առայժմ սպասված հաջողությունը չունի՝ մարդիկ կորցրել են վստահությունը վաղվա օրվա նկատմամբ: Մարտակերտի կռիվներին մասնակցած մի զինվոր Ստեփանակերտում պատմեց, որ Մարտակերտ շրջկենտրոնը հանձնվել է առանց կռվի: Ավելին, ըստ նրա, ադրբեջանցիները Մարտակերտ են մտել հայերի դուրս գալուց երկու օր հետո միայն: Չգիտեմ, ճշմարտությունն էր պատմում զինվորը, թե ոչ, բայց նման լուրերից հետո պաշտպանվածության զգացումը վերանում է վերջնականապես:

Մարդիկ պարզապես հոգնել են: Բայց ցանկացած պատերազմում վերջին հաշվով հաղթում է ոչ թե նա, ով լավ է կռվում, այլ նա, ով ուզում է կռվել: Լաչինի միջանցքի բացումից հետո Ղարաբաղը կամաց-կամաց Հայաստան է դառնում: Այսինքն՝ դեպի Հայաստան ճանապարհը բաց է, եւ շատերի համար մինչեւ վերջ կռվելն այլեւս միակ ելքը չէ: Պատերազմի օրենքն է՝ կռվում ու հաղթում են հոգով ուժեղները: Թույլերը փախչում են:

Ստեփանակերտից Գորիս տանող ճանապարհի բազմաթիվ պահակակետերում ամենից առաջ ստուգում են անցաթղթերը, եւ, եթե ամեն ինչ կարգին է, նաեւ ուղեբեռները: Համատարած շուկա դարձած Հայաստանը Ղարաբաղից կլանում է այն ամենը, ինչը Հայաստանում կարող է շահով վաճառվել: Ղարաբաղից արդեն դուրս են բերվել մոտ 20 հազար գլուխ խոշոր եղջերավոր անասուն, դուրս են բերվում գյուղատնտեսական մթերքներ, կոնյակ, սպիրտ: Չի բացառվում նաեւ զենքի արտահոսքն Արցախից: Ճիշտ է, թեեւ զենք կամ անասուններ տեղափոխելը պահակակետեր տեղադրելուց հետո բացառվում է (ինչպես պնդում է Զաբուխ գյուղում տեղաբաշխված պահակակետերի հրամանատար Հերբերտ Մկրտչյանը), բայց կամուրջը շրջանցող արահետներով մարդիկ են անցնում: Իսկ Զաբուխի պահակակետերից հետ վերադարձված փախստականները այդպես էլ չիմանալով ինչ անել՝ մնում են երկու կրակի արանքում: Ետեւում՝ ավերված ու շարունակ կրակի տակ գտնվող հարազատ գյուղեր են, առջեւում՝ պահակակետը:

Պատերազմի օրենքներն իսկապես դաժան են, եւ թույլ լինելու իրավունք ոչ մեկին չի տրվում: Տարածքը զենքով են պաշտպանում, բայց տարածքին տեր կանգնելու իրավունքը նվաճվում է խաղաղ բնակիչների ամենօրյա վարուցանքով: ԱԻՄ-ը եւ Հայաստանի Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը համատեղ ջանքերով աշխատանքներ են տանում Լաչինի շրջանի դատարկված գյուղերի բնակեցման ուղղությամբ: Հիմնական նպատակն է՝ թույլ չտալ, որ Շահումյանից եւ Մարտակերտից բռնագաղթվածները գրվեն Հայաստանով մեկ, որպեսզի հետագայում հնարավոր լինի նրանց վերադարձը հայրենի գյուղերը:

Բայց՝ եթե Ստեփանակերտ-Գորիս-Լաչին ճանապարհը թույլերի ճանապարհն է (դաժան չլինենք, բայց ինքնախաբեությունը հոգեբանական առումով կարող է կործանարար լինել), ապա Ստեփանակերտից ճանապարհները տանում են նաեւ դեպի Ասկերան, Մարտակերտ, Մարտունի, Հադրութ... Սրանք են Ղարաբաղի իսկական զարկերակները, եւ այս ճանապարհներին է, որ մարդկանց դեմքերին ժպիտ կա, մտահոգություն, ցավ, վստահություն, մի խոսքով՝ ամեն ինչ, բացի հուսահատությունից: Այսինքն՝ կյանքը շարունակվում է, եւ Ղարաբաղը հոգեբանորեն պատրաստ է շարունակել պայքարը:

Գորիսեցի վարորդները բողոքում են՝ Գորիս-Ստեփանակերտ ճանապարհին պետք է զգույշ լինել, որովհետեւ Ղարաբաղի ավտոմեքենաները ոչ մի կերպ չեն զիջում ճանապարհը: Այս մանրունքն անգամ վկայում է, որ ղարաբաղցիների համար պայքարն ապրելակերպ է դարձել: Ապրելակերպ, առանց որի ոչ մի ժողովուրդ երբեք ոչ մի հաղթանակ չի տարել եւ չի էլ տանելու: Հաղթում են նրանք, ովքեր պայքարում են, եւ պայքարում են նաեւ հեռացողների փոխարեն ու հեռացողների անունից: Եւ սա ասված, որ հեռացողներին կես բերան ասված «բարի ճանապարհը» վաղը «բարի վերադարձ» դառնա, որովհետեւ հողը զենքով են պաշտպանում, բայց նրա տերը լինելու իրավունքը նվաճվում է գութանով:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Տարածքային պաշտպանության շտաբներ Ադրբեջանում

Օգոստոսի 7-ին Ադրբեջանի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյը հրամանագիր հրապարակեց, ըստ որի համաձայն շրջանների եւ քաղաքների գործադիր իշխանության ղեկավարներին կից պետք է ստեղծվեն տարածքային պաշտպանության շտաբներ: Ըստ փաստաթղթի, այդ շտաբներն ընդգրկում են ներքին գործերի եւ ազգային անվտանգության բաժինների ղեկավարներին, շրջանների զինկոմիսարներին եւ դատախազներին, ինչպես նաեւ Ադրբեջանի զինված ուժերի տեղական ստորաբաժանումների հրամանատարներին:

Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին Ադրբեջանի նախագահի մամուլի ծառայությունում, այդ շտաբներն ստեղծվում են հանրապետության պաշտպանության եւ նրա տարածքային ամբողջականության պահպանման հետ կապված հարցերը օպերատիվ լուծելու նպատակով: ■

Վայ թե սուտ է

Ադրբեջանի լեզգիների դեմոկրատական կուսակցության հիմնադիր համաժողովը հայտարարել է, որ մտադիր է պայքարել *«հանրապետության քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կյանքում լեզգի ժողովրդի իրավահավասար մասնակցության համար»*: Արտաքին գործերի նախարարության հաղորդագրության համաձայն, նոր կուսակցության ղեկավարությունն արտահայտվել է *«ժողովրդավարական, տնտեսապես հզոր եւ ինքնիշխան Ադրբեջանի»* կողմ: Կուսակցության ծրագրով նախատեսվում է զարգացնել եւ պահպանել լեզգի ժողովրդի էթնոգենեզը, նրա լեզուն, մշակույթը եւ ավանդույթները: Այ քեզ ազգամիջյան հարբ հարաբերություն: ■

Հողը մեր գլխին

Ադրբեջանում գրանցված 150 համատեղ ձեռնարկություններից գործում են միայն 108-ը, հաղորդեցին հանրապետության արտաքին տնտեսական կապերի նախարարությունում: Մեծամասնությունը կազմում են թուրք գործարարների հետ համատեղ ձեռնարկությունները՝ 51, երկրորդ տեղում են գերմանական ֆիրմաները՝ 7, Իրանը եւ Շվեդիան ունեն 6-ական համատեղ ձեռնարկություն, Մեծ Բրիտանիան՝ 5, ԱՄՆ-ը եւ Իսրայելը՝ 4-ական: Նախարարության տվյալներով, համատեղ ձեռնարկություններ են ստեղծվել 21 պետությունների ներկայացուցիչների հետ, սակայն դրանց թվում չկան Աֆրիկայի եւ Հարավ-արեւելյան Ասիայի ֆիրմաներ: ■

Մեկ՝ ծամոնի դիմաց

Ադրբեջանի մասնագետ կոմիտեն նախազգուշացրեց, որ ընտանի կենդանիների «զանգվածային» արտահանումն Իրան «մեծ վնաս» է հասցնում հանրապետության գյուղատնտեսությանը: Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին, հնարավոր չէ ճշգրիտ որոշել վնասի չափերը, քանի որ որեւէ հաշվարկ կամ վերահսկողություն չի իրականացվում: Կոմիտեի տվյալներով, վերջերս Իրանի հյուսիսային շրջաններում մսի գինն ընկել է 2 անգամ: Ադրբեջանցի առեւտրականներն անասունի փոխարեն ծամոն եւ իրանական էժան զործվածքներ են բերում: ■

Ում ինչ է տալիս հեռուստատեսային «զրուցարանը»

Թե ինչո՞ւ են հեռուստատեսության պատասխանատուները կառավարության եւ նախարարությունների ղեկավարների հետ տեղի ունեցող մամուլի ասուլիսների խորագիրն ի սկզբանե «Զրուցարան» դրել, դժվար է ասել: Հավանաբար նրանք մտավախություն ունեն, թե 45 րոպեում դժվար թե այն իրական մամուլի ասուլիսի դեր կատարի, քանզի վերջինս գոնե ենթադրում է խնդրո առարկայի շուրջ իրազեկ անձնավորության ելույթ եւ այդ շրջանակներում ծագած հարցերի պարզաբանում:

Օգոստոսի 7-ին եթեր արձակված էներգետիկայի եւ վառելիքի նախարար Սեպուհ Թաշճյանի հետ կազմակերպած «զրույց-ասուլիսում» նման հաջորդականություն չէր նախատեսված: Հաղորդման սկզբում նախապես նկարահանված ժապավենով համառոտակի ներկայացվեց սույն էներգետիկայի սփյուռքահայ խոշոր մասնագետի կենսագրությունը:

Այստեղից կարելի է եզրակացնել, որ հաղորդման հեղինակների նպատակը պարզապես հասարակությանը իշխանության դեկի մոտ կանգնած մարդկանց դիտողական ներկայացնելն է՝ ի՞նչ տեսք ունեն, ինչպե՞ս են խոսում: Իսկ եթե ժողովուրդը ցանկանում է համոզվել, թե որքանո՞վ է նա լավատեղյակ իրեն վստահված բնագավառին, խնդրեմ, բայց որպեսզի պետական հեռուստատեսությանը չմեղադրեն իշխանավորին միտումնավոր կերպով լուսապսակով ներկայացնելու մեջ, հրավիրել ենք տարբեր ուղղությունների եւ հավասարի ընդդիմադիր հոսանքների թերթերին, որոնց, իհարկե, կողմնակալության մեջ չես մեղադրի: Իսկ եթե նրանք փորձեն դուրս գալ իրենց համար նախատեսված դերի սահմաններից եւ որոշեն խորանալ կամ փորփրել, հոգ չէ, նրանք դրա համար պարզապես... ժամանակ չեն ունենա:

Հնարավոր է, որ մենք սխալվում ենք եւ Սեպուհ Թաշճյանի հետ հեռուստատեսային ասուլիս կազմակերպողների մտադրությունը ազգաբնակչությանը ամենաշատ հուզող հարցերից մեկին՝ ծրդ-ռան նախապատրաստական խնդիրներին ավելի մոտիկից ծանոթացնելն էր: Եւ այն բազմակողմանի ներկայացնելու մտահոգություն էր, որ նրանց ստիպել էր հրավիրել հանրապետության տպագիր լրատվության տասնյակից ավելի թերթերի թղթակիցներին: Եթե դա այդպես է, ապա հաղորդման սցենարի հեղինակներն ուղղակի հաշվի չէին առել իրենց ցանկությունը հնարավորությունների հետ: Հրավերին արձագանքած ընդամենը լուրս՝ «Հայք», «Ազգ», «Գոլոս Արմենիի» եւ «Ազատամարտ» թերթերի ներկայացուցիչներին անգամ չհաջողվեց իրենց հուզող բոլոր հարցերը տալ: Ու եթե հանկարծ ներկայանային նաեւ նրանք, ովքեր «չէին բարեհաճել ժամանել», ապա հավանաբար շատերին պարզապես հարց տալու հերթը չէր հասնի:

Վստահ եմ, որ այն հեռուստադիտողներից շատերը, որոնք էկրանի առջեւ էին նստել հուսադրող կամ դառը իրականությունը ներկայացնող տեղեկություններ իմանալու համար, այդպես էլ իրենց հուզող հարցերից շատերի պատասխանը չստացան:

Եւ բնական հարց է ծագում, ինչի՞ են պետք նման հաղորդումները, որոնք ոչ ասուլիս են, ոչ զրույց եւ միայն ժամանակ են խլում նախարարից, լրագրողներից եւ հեռուստադիտողներից...

ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ո՞ւմ վրա է պատրաստվում կրակել հարկային տեսչությունը

Հայաստանի Հանրապետության հարկային պետական տեսչության աշխատակիցներին զենք կրելու թույլտվություն տալու կառավարության որոշումը միանշանակ չընդունվեց հասարակության կողմից: Գործարար մարդիկ դա գնահատեցին որպես ոտնձգություն իրենց իրավունքների եւ ազատ գործելու հնարավորության դեմ: Հայաստանի ձեռներեց մարդկանց միության նախագահ Համլետ Ատրյանը նամակով դիմեց հանրապետության նախագահին, որի մի օրինակը նա տրամադրել է «Ազգ»-ի խմբագրությանը:

Այդ որոշումով, ասվում է նամակում, «... ՀՀ կառավարությունն արդեն իր զենքն ուղղում է հանրապետության գործարար շրջանների դեմ, այն դեպքում, երբ տնտեսական ճգնաժամի եւ անտանելի շրջափակման առկայության պայմաններում հանրապետության գործարար մարդիկ անում են հնարավոր եւ անհնար ամեն քայլ հանրապետության, ինչպես նաեւ Արցախի ազգաբնակչությանը սննդամթերքով, նավթամթերքով եւ առաջին անհրաժեշտության ապրանքներով ապահովելու համար, ինչպես նաեւ ստեղծում նոր աշխատանքային տեղեր, ապահովելով ազգաբնակչության զբաղվածությունը, որ մեր պայմաններում ունի շատ կարեւոր նշանակություն:

Եթե իրոք կան տարաձայնություններ ՀՀ հարկային տեսչության աշխատակիցների եւ գործարար մարդկանց միջեւ, *շարունակվում է նամակում*, ապա դրա պատճառը միմիայն հանրապետությունում գործող ոչ լիարժեք օրենքներն են, որոնք ընդունվում են հանրապետության Գերագույն խորհրդի եւ կիրառվում կառավարության կողմից, սակայն անգամ այս պայմաններում գրանցված եւ ոչ մի դեպք չկա, որ գործարար մարդիկ սպառնան հարկային տեսչությանը:

ՀՀ գործարար մարդիկ համոզված են, որ հանրապետության կառավարությունը չի կիրառի այդ օրենքը հանրապետությունում, քանի որ այն հակասում է հանրապետությունում տեղի ունեցող ժողովրդավարական վերափոխումներին, հակառակ դեպքում հանրապետության գործարար մարդիկ ստիպված կլինեն Հայաստանը հայտարարել ձեռներեցության գործունեության համար ոչ բարենպաստ գոտի եւ խորհուրդ կտան գործարար մարդկանց ձեռներեցությամբ զբաղվել Հայաստանի տարածքից դուրս: Բացի այդ, *սպառնում է նամակը*, գործարար մարդիկ ստիպված կլինեն մտածել իրենց անվտանգության մասին, քանզի կառավարությունը, փաստորեն, ոչ մի երաշխիք նրանց անվտանգության համար չի տալիս»:

Գործարար մարդկանց անհանգստությունը մեզ հասկանալի է: Սակայն երեւույթների մասին վերջնական կարծիք կազմելու համար միշտ էլ կարեւոր է երկու կողմերին լսելը:

Մեր խնդրանքով հայ ձեռներեցներին հուզող այս հարցին պարզաբանումներ է տալիս ՀՀ հարկային պետական տեսչության պատասխանատու աշխատողներից մեկը, որը չցանկացավ իր անունը նշել. «Որպեսզի ասելիքս ավելի հստակ լինի, անհրաժեշտ է հասարակայնությանը տեղյակ պահել, որ կապիտալիստական երկրների պետական կառուցվածքում հարկային մարմինների յուրահատկությունը հաստատված է օրենսդրությամբ: Նրա դերն այն է, որ մի կողմից պաշտպանում են մասնավոր սեփականությունը ոտնձգություններից, իսկ մյուս կողմից հարկերի միջոցով օտարում են մասնավոր սեփականություն ունեցողների եկամուտների մի մասը պետության կամ այլ անձանց օգտին:

Պատահական չէ նաեւ, որ հարկային իրավունքը բացառում է անմեղության կանխավարկածը եւ մեղադրյալի իրավունքը՝ հրաժարվել տեղեկություններ հայտնելուց, որոնք դատական քննության ընթացքում կարող են օգտագործվել իր դեմ:

Ներկա դրությամբ գրեթե բոլոր երկրներում հարկային ծառայությունները իրենց մեջ համատեղում են երկու՝ ֆինանսական եւ իրավապահ ֆունկցիաներ, որն առաջին հերթին բացատրվում է նրանով, որ հարկերից խույս տալը գնալով ավելի մեծ տարածում է գտնում: Դա հատկապես վերաբերում է նրանց, ովքեր ոչ օրինական եկամուտներ են ստանում՝ դրանք հիմնականում ստվերային էկոնոմիկայով զբաղվողներն են:

Ավելին, տեղական հարկային մարմինների քննչական բաժինները բավականին լավ են նախապատրաստված նման աշխատանքների կազմակերպման համար, օժտված են համապատասխան իրավասություններով, նրանց տրամադրության տակ են լաբորատորիաներ, որտեղ ստուգվում է հարկատուների ներկայացրած փաստաթղթերի իսկությունը, կատարվում են ձեռագրերի ստուգման, քիմիական եւ քրեագիտական այլ փորձաքննություններ:

Թերեւս հարկ չկա շարունակել այն բոլոր իրավունքներն եւ հնարավորությունները, որ ունեն արտասահմանի մեր գործընկերները: Ասվածն էլ բավական է համոզվելու համար, որ մենք շատ հեռու ենք նման վիճակից:

Իսկ մեզանում հարկերից խուսափողներն ամենեւին էլ քիչ չեն: Մեր համակարգում օպերատիվ հետախուզական աշխատանքներ կատարելու համար առանձին ստորաբաժին ստեղծելը թելադրված էր հանրապետությունում ստեղծված դրությամբ: Եւ ինքնապաշտպանության համար նախատեսված զենքը տրվել է տեսչության 1600 աշխատողներից ընդամենը 50-ին:

Բացի այդ, 1992 թ. մայիսի 11-ին հանրապետության նախագահը հաստատել է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ ու լրացումներ մտցնելու մասին օրենքը, ըստ որի հարկերի գանձման հետ կապված բազմաթիվ փոփոխված հոդվածների կիրառման պարտականությունները դրված են մեր գերատեսչության վրա: Ի՞նչ է ստացվում. այդ օրենսդրական փոփոխությունները ձեռներեցների կողմից նորմալ են ընդունվում, իսկ դրանց կիրառողների ինքնապաշտպանության համար զենք տալը վրդովմո՞ւնք է առաջացնում:

Թող նրանք հավաստացած լինեն, որ պետության կողմից սահմանված հարկերը ժամանակին եւ ճիշտ չափով մուծելու դեպքում նրանց ազատություններին եւ իրավունքներին ոչ ոք չի դիպչի: Իսկ եթե հարկերի չափը եւ այլ օրենսդրական ակտեր նրանց խանգարում են եւ թույլ չեն տալիս լիարժեք զբաղվել իրենց բիզնեսով, ապա պետք է պայքարել այդ օրենքների փոփոխման համար եւ ոչ թե դրանց կիրառողների դեմ»:

Պատրաստեց
ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

«Դավիթ Անհաղթ» արտոնագրված հումանիտար համալսարանը

Հայտարարում է 1992–1993 ուս. տարվա ընդունելություն

Համալսարանը հիմնադրվել է 1990 թ. եւ իրենից ներկայացնում է ազգային ու համամարդկային հոգեւոր արժեքներով կողմնորոշված նոր տիպի ուսումնական հաստատություն հետեւյալ մասնագիտություններով.

1. Ժողովրդագիտության եւ լինգվաերկրագիտության Վ. Վ. Կարապետյանի անվան ֆակուլտետ.

ա) հայագիտություն (15 տեղ)

բ) անգլիագիտություն (15 տեղ)

գ) ամերիկագիտություն (15 տեղ) եւ

դ) կրոնագիտություն եւ փիլիսոփայություն (15 տեղ) բաժիններ:

2. Միջազգային հարաբերությունների (դիվանագիտության) ֆակուլտետ (25 տեղ).

ա) անգլիախոս երկրներ

բ) իսպանախոս երկրներ

գ) արաբական երկրներ

դ) ֆրանկո-բենիլյուքսի երկրներ:

3. Ստեղծագործական ֆակուլտետ

ա) հեռուստառադիոլրագրություն (15 տեղ)

բ) հեռուստառեժիսորություն (10 տեղ):

Ուսման տեւողությունը հինգ տարի է. զինծառայության ենթականերին ուսման շրջանում հետաձգում է տրամադրվում: Անհրաժեշտության դեպքում ուսումը կարելի է ստանալ անհատական ծրագրով եւ ժամկետներով:

Համալսարանում կարող են զուգահեռաբար սովորել մյուս բուհերի ուսանողները հումանիտար բնագավառի մասնագիտություն ձեռք բերելու նպատակով, ինչի համար անհրաժեշտ է ներկայացնել տեղեկանք այն բուհից, որտեղ նրանք սովորում են:

Ուսման մեկ տարվա վարձը 10 հազար ռուբլի (28 տոկոս հավելված արժեքը չհաշված), իսկ հեռուստառեժիսորական մասնագիտության համար 15 հազար ռուբլի է (28 տոկոս հավելյալ արժեքը չհաշված): Դրամական կուրսի էական փոփոխման դեպքում համալսարանն իրեն իրավունք է վերապահում փոխել ուսման վարձի չափը:

Ցանկացած հիմնարկ կամ կազմակերպություն պայմանագրային կարգով կարող է ուսուցման համար գործուղել դիմորդներ համալսարանի հաշվին փոխանցելով ուսման վարձը:

Ընդունելությունը կանցկացվի մրցութային ընտրության կարգով: Մրցույթը անց է կացնում «ՍՈՑԻՈՄԵՏՐ» անկախ սոցիոլոգիական կենտրոնը՝ դիմորդների մասնագիտական կողմնորոշման, մտավոր ունակության եւ անձնական որակների որոշման միջազգային ստանդարտներին համապատասխանող տեստերի միջոցով: Բացի դրանից, ամեն դիմորդ կարող է ստանալ անհատական հոգեբանա-մասնագիտական կոնսուլտացիա:

Ընդունելությանը մասնակցելու համար դիմորդները պետք է ներկայացնեն հետեւյալ փաստաթղթերը.

ա) դիմում համալսարանի տնօրենի անունով

բ) միջնակարգ եւ ավելի բարձր կրթության վկայական կամ դիպլոմ

գ) բուժտեղեկանք (88 ձեւ)

դ) 6 լուսանկար (3x4 չափի)

ե) ինքնությունը հաստատող փաստաթուղթ:

Փաստաթղթերի ձեւակերպման եւ ընդունելության մրցույթին մասնակցելու համար դիմորդը պետք է վճարի 350 ռուբլի, որն, անկախ ընդունելության արդյունքներից, չի վերադարձվում նրան:

Գործերն ընդունվում են ամեն օր ժ. 11:00–17:00, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել ընդունող հանձնաժողովին:

Երեւան, Հանրապետության հրապարակ, Միությունների տուն, 1-ին հարկ, ուսումնամեթոդական կենտրոն, 13 սենյակ:

Հեռ. 52-05-90

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ադրբեջանի ռուսները բողոքո՞ւմ են

Կիրակի օրը Ադրբեջանի հեռուստատեսությամբ ելույթ են ունեցել Գետաբեկի շրջանի սահմանամերձ Նովոիվանովկա, Նովոսարատովկա եւ Սլավյանկա գյուղերի ռուսալեզու բնակիչները, որոնք բողոքել են, թե իրենց գյուղերը շարունակ գնդակոծվում ու հրետակոծվում են Հայաստանի տարածքից: Ըստ նրանց, այդպիսի հրետակոծություններից մեկի ժամանակ սպանվել է մի 64-ամյա ծերունի եւ 4 տարեկան երեխա: Նշված գյուղերի բնակիչները մտադիր են այցելել Բաքվում Ռուսաստանի դեսպանատուն եւ պահանջել, որպեսզի Մոսկվան Հայաստանին ստիպի դադարեցնել գնդակոծությունները:

Քաղաքական այս քայլն, անշուշտ, նպատակ ունի արդարացնել Արծվաշենի գրավումը (հենց Գետաբեկի շրջանի տարածքից էր շարունակ հրետակոծվում Արծվաշենը): Բայց եթե ադրբեջանական քարոզչությանը հաջողվում է հնարավոր բոլոր միջոցներով հասարակական կարծիք ստեղծել, ապա ցավալի է, որ այդ ասպարեզում նույնպես պարտվում ենք: Այլապես ինչպե՞ս կարելի է բացատրել հենց թեկուզ այն փաստը, որ լռության մատնվեց Մարտակերտի շրջանի ամբողջովին ռուսաբնակ Լեւոնարխ գյուղի ֆիզիկական ավերումը:

Կուսակցական հարաբերությունները չպետք է հենվեն համակրանքների եւ հակակրանքների վրա

ասում է ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը

— Պարոն Միրզախանյան, Հայաստանի Հանրապետության նախագահի միջկուսակցական հարցերի գծով խորհրդական Վահան Փափազյանի մամուլի ասուլիսում նշվեց, թե կուսակցություններում կատարվող ստուգումների ընթացքում Ռամկավար ազատական կուսակցության ներկայացուցիչները հրաժարվել են ներկայացնել պահանջվող փաստաթղթերը: Ի՞նչ փաստաթղթեր են դրանք եւ ինչո՞ւ չեք հանձնել:

— Քանի որ նախագահի խորհրդականը որպես պաշտոնատար անձ նախքան ստուգումների ավարտը հրապարակային արտահայտություններ է անում, ես ինձ թույլ կտամ մի քանի դիտարկումներ կատարել:

Ստուգող խմբի կազմում են 10 իրավաբաններ, որոնք ներկայացնում են հանրապետության արդարադատության նախարարությունը եւ դատախազությունը: Զարմանք է հարուցում, որ արդարադատության նախարարության հետ մեկտեղ ստուգումներ է անցկացնում նաեւ դատախազությունը: Աշխարհում չկա այնպիսի իրավական օղակ, որն ինքը գործ հարուցի եւ ինքն էլ կատարի այդ գործի քննությունը, իսկ հետո բողոքարկի դատարանի որոշումը: Սա այդպիսի մի դատավարություն է Հայաստանի կուսակցությունների աշխատանքի ստուգումը, իսկ ստուգող խումբը ղեկավարում է հենց դատախազության բաժնի վարիչներից մեկը:

Ինչեւէ, մեր ստացած տեղեկություններից պարզ երեւում է, որ ՀՌԱԿ-ը ինքնուրույն քաղաքական կազմակերպություն է, որը դրսից որեւէ նյութական օգնություն չի ստանում: Ի դեպ, ՀՌԱԿ կանոնադրությամբ նույնպես չի ենթադրվում դրսից ղեկավարումը: Դրա հետ մեկտեղ Հայաստանի գլխավոր դատախազի տեղակալի ստորագրությամբ մենք ստացել ենք մի գրություն, որով պահանջվում էր տրամադրել ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության արձանագրությունները: Մենք դա դիտում ենք որպես ժողովրդավարական ամենատարրական նորմերի կոպիտ խախտում:

Մենք մեր բոլոր դիրքորոշումները հայտարարել ենք մամուլի, ինչպես նաեւ պատգամավորական խմբակցության միջոցով: Այդ հայտարարություններից բացարձակ չի երեւում, թե մենք որեւէ օրենք ենք խախտել:

— Բայց, գուցե իրոք այդ արձանագրությունների միջոցով կարող էր երեւալ ՌԱԿ-ՀՌԱԿ կապը: Եթե դուք չեք տրամադրում, ապա նրանք ինչպես կարող են պարզել՝ կա՞ նման կապ, թե ոչ:

— Եթե հանրապետության դատախազության ստուգող խումբը մեզ հիմքեր ներկայացնի, որոնք ապացուցում են որեւէ կարգի անօրինական գործողություններ ՀՌԱԿ-ի կողմից, մենք պատրաստ ենք տրամադրել ցանկացած կարգի փաստաթղթեր: Բայց ես նորից եմ կրկնում, որ Հանրապետական վարչության արձանագրությունների մեջ որեւէ անօրինական բան չկա:

— Հետաքրքիր է, ինչ ձեւով են կատարում այդ ստուգումները, որ անգամ վերջնական եզրահանգումներից հետո նորից պահանջում են այդ փաստաթղթերը:

— Մենք այդ ստուգող խմբի հետ ստորագրել ենք մի արձանագրություն, որտեղ կան ստուգման արդյունքները, որն ընդհանուր առմամբ օբյեկտիվ փաստաթուղթ է եւ ստուգող խմբի կողմից որեւէ անբավարարվածություն չի երեւում: Զարմանալին այն է, թե ինչպիսի հետաքրքիր կապ կա այդ ստուգման ընթացքի եւ պրն. Փափազյանի ասածների միջեւ: Մինչդեռ ամիսներ շարունակ լինելով նախագահի միջկուսակցական հարցերի գծով խորհրդականը, նա երբեւէ չի եկել եւ չի տեսել, թե ինչ պայմաններում է գործում Հայաստանի ՌԱԿ-ը, չի հետաքրքրվել կուսակցությունների պայմաններով, չի նպաստել նրանց կայացմանը, նրանց եւ նախագահի միջեւ հարաբերությունների ամրապնդմանը: Փոխարենը, նա անմիջական տեղեկություններ ունի ստուգումների մասին: Տպավորություն է ստեղծվում, թե Հայաստանի նախագահի խորհրդականը հանրապետության դատախազությունից ժամ առ ժամ տեղեկություններ է ստանում եւ նույնիսկ ղեկավարում այդ ստուգումները: Ի՞նչ է, պրն. Փափազյանը իրավապահ մարմնի ներկայացուցի՞չ է:

— Մի այլ հարց՝ կապված ՀՌԱԿ-ՀՅԴ փոխհարաբերությունների հետ: ՀՅԴ-ն ասում է, թե չի կարողանում հստակեցնել, ո՞ւմ հետ պետք է համագործակցի՝ ՌԱԿ-ի, թե ՀՌԱԿ-ի:

— Թե Ռամկավար ազատական կուսակցության ղեկավարության կողմից, թե ՀՌԱԿ-ի կողմից բազմիցս նշվել է, որ ՌԱԿ-ը եւ ՀՌԱԿ-ը քույր կուսակցություններ են, բայց հաշվի առնելով օրենքը, ՌԱԿ-ն այսօր չի կարող գործել Հայաստանում: Մենք ամենեւին էլ չենք թաքցնում, որ մեր երկու կուսակցությունների նպատակը Հայաստանի հողում միավորվելն է, բայց դրա համար պետք են օրենսդրական եւ հոգեբանական որոշակի նախապայմաններ: ՀՅԴ վարչության անդամների հետ ունեցած հանդիպումների ընթացքում մեր այդ դիրքորոշումն արտահայտվել է: ՌԱԿ-ը եւ ՀՌԱԿ-ը իրավաբանորեն տարբեր կուսակցություններ են, բայց Հայաստանի ներքին եւ արտաքին քաղաքականության վերաբերյալ նույն կամ մոտ դիրքորոշում ունեցող քաղաքական միավորներ:

— Ինձ հայտնի դարձավ, թե ՀՌԱԿ-ը առաջինն է խախտել ՀՅԴ-ի հետ ունեցած երկկողմ պայմանավորվածությունները: Ե՞րբ է եղել դա եւ ի՞նչ հարցում:

— Ես թույլ չեմ տա ինչ-որ մանրամասնությունների մեջ ընկնել, որոնց անհրաժեշտությունն էլ չկա:

Երբ ՀՌԱԿ-ը կազմավորվեց, այն ժամանակ հանդիպում եղավ ՀՅԴ-ի ղեկավարների հետ, ու ոչ թե կոնկրետ համագործակցության ծրագրեր մշակվեցին, այլ մշակվեցին այն ուղղությունները, որոնցում մենք կարող ենք համագործակցել: Մասնավորապես տնտեսական ծրագրի ուղղությամբ, երբ 1991 թ. եւ ՀՌԱԿ-ը, եւ ՀՅԴ-ն ընդունեցին միեւնույն տնտեսական ծրագիրը: Սակայն ժամանակի ընթացքում այդ հարաբերությունները զարգացում չստացան: Կարելի է երկար որոնել եւ որոշակի պատճառաբանություններ գտնել: Ինչ վերաբերում է բուն հարցին, ապա ես էլ կարող եմ նույն ձեւով պատասխանել, թե ՀՅԴ-ն է առաջինը խախտել:

Այո՛, հարաբերություններ եղել են, սակայն համագործակցություն չի ստացվել բացի տնտեսական ռեֆորմի ծրագրից եւ հանրաքվեի նախապատրաստումից: ՀՌԱԿ-ը եւ ՀՅԴ-ն ներքին եւ արտաքին քաղաքականության, Ղարաբաղյան խնդրում ունեն տարբեր մոտեցումներ: Թեեւ դա էլ չի նշանակում, թե հարաբերվել պետք չէ կամ բացառվում է:

— Ըստ տարբեր խոսակցությունների, ՀՅԴ-ՀՌԱԿ հակասությունները պատճառաբանվում են ոչ այնքան գաղափարական տարբերություններով, որքան անձնական հարաբերություններով: Այդ թվում նշվում են ձեր եւ պրն. Վիգեն Խաչատրյանի անունները, ասելով, թե հիմնական պատճառը ձեր եւ ՀՅԴ վարչության որոշ ղեկավար անձանց հակադրությունն է:

— Ես ուզում եմ նշել, որ թե ես, թե պրն. Խաչատրյանը, ինչպես ՀՌԱԿ մյուս ղեկավարները, որեւէ անձնական հակասություններ ՀՅԴ-ի որեւէ գործչի կամ գործիչների հետ չունենք: Ինչ վերաբերում է ՀՅԴ գործիչների տրամադրվածությանը դեպի առանձին անձերը, դա իրենց ներքին գործն է: Բացի այդ, մենք հանդես ենք գալիս քաղաքական հարաբերություններում անձնավորման դեմ եւ անձնավորումը անիմաստ ենք համարում: Չէ՞ որ, ի վերջո, խոսք է գնում երկու խորհրդարանական կուսակցությունների մասին եւ, անշուշտ, նրանց միջեւ ընթացող հարաբերությունները կապ չունեն անձնական համակրանքների կամ հակակրանքների հետ: Դա լուրջ հիմք չէ մեր հարաբերություններում:

Զրույցը վարեց
ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Քաղաքական դիտորդի անկյուն

Իրանական ազդեցության դեմ պայքարը շարունակվում է

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
«Հայաստան-Միջին Արեւելք» վերլուծական կենտրոն

Աֆղանստանում եւ Տաջիկստանում շարունակվում են արդյունավետ գործողությունները իրանական ազդեցությունը կասեցնելու ուղղությամբ: Այն պահից հետո, երբ Տաջիկստանում զինված դիմակայություն ստեղծվեց ընդդիմության տարբեր կազմակերպությունների եւ նախագահին հավատարիմ ուժերի միջեւ, երկրում Ռուսաստանի ռազմական ներկայությունն օրեցօր մեծանում է: Առայժմ դա արվում է աֆղանա-տաջիկական սահմանն ամրացնելու պատրվակով եւ նպատակ է հետապնդում ամեն գնով կասեցնել հարեւան երկրից կրոնական արմատականներին առաքվող աջակցությունը: Հավանաբար այս միջոցառումները բավարար չեն եւ նախագահ Ռահմոն Նաբիեւը դիմում է այնպիսի քայլերի, որոնք ապակայունացումը կհասցնեն առավելագույն աստիճանի, որը նրան հնարավորություն կտա ուղղակիորեն դիմել ԱՊՀ հրամանատարությանը Տաջիկստան զինված ուժեր մտցնելու խնդրանքով: Այս տեսակետն առաջ է քաշվում ինչպես Տաջիկստանի անկախ դիտորդների, այնպես էլ նրանց ռուս գործընկերների կողմից: Այլապես, դժվար է որեւէ բացատրություն գտնել Նաբիեւի այն որոշումներին, որոնց ապակայունացնող էությունն ակնհայտ է: Այսպես, Նաբիեւը հրաման է արձակել հանրապետության ՊԱԿ-ի նախագահի ազատման մասին, որը մեծ հեղինակություն է վայելում բնակչության լայն զանգվածների շրջանում վերջին իրադարձությունների ընթացքում տարբեր խմբավորումների նկատմամբ զսպող ազդեցություն դրսեւորելու իր ունակությամբ:

Դիտորդները գտնում են, որ նրա հեռացմամբ զինված ջոկատների վրա վերահսկողությունը խիստ կթուլանա, իսկ ՊԱԿ-ի աշխատակիցների եւ ժողովրդի որոշ հատվածի դժգոհությունն էլ ավելի կսրի իրավիճակը հանրապետությունում:

Վերջին տեղեկությունների համաձայն, Տաջիկստանի ՊԱԿ-ի աշխատակիցները գործադուլ են հայտարարել եւ հրաժարվում են ենթարկվել նոր նախագահի հրամաններին: Դժվար չէ հասկանալ, թե ինչ է նշանակում ՊԱԿ-ի աշխատանքների կազմալուծումը մի երկրում, որը բաժանված է զինված խմբավորումների միջեւ:

Դիտորդների համար անհասկանալի է նաեւ Նաբիեւի առաջարկը՝ զենքն առգրավելու փոխարեն բնակչությունից այն գնել: Նրանք կարծում են, որ նախագահի նման, մեղմ ասած, մանկական խաղերը էլ ավելի են թուլացնելու հասարակության վստահությունն իշխանությունների նկատմամբ: Դիտորդները կարծիք են հայտնում, որ այդ միջոցներով ԱՊՀ զինված ուժերի միջամտությունն ապահովելու Նաբիեւի ձգտումը նպատակ ունի սոսկ երկարաձգելու իր իշխանությունն անորոշ ժամանակով, որից հետո արեւելյան առածի համաձայն «կամ էշը կսատկի, կամ իշատերը»:

Հիմնականում, կիսելով նրանց տեսակետները, չենք կարող սակայն չավելացնել, որ Տաջիկստանում Ռուսաստանի ռազմական միջամտությունն անկասկած ուղղված է լինելու նախ եւ առաջ Իրանի ազդեցության տակ գտնվող կրոնական արմատականների դեմ: Ռուսաստանն ու նրա արեւմտյան գործընկերներն անհանգստացած են, որ կտրուկ միջոցներ չձեռնարկելու դեպքում առաջիկա ընտրություններում կարող են հաղթել կամ ամուր դիրքեր ձեռք բերել արմատականները: Իսկ այս տարբերակով Նաբիեւը երկրում կմտցնի ռազմական դրություն եւ ընտրությունները կհետաձգվեն անորոշ ժամանակով:

Տաջիկստանի եւ ընդհանրապես Միջին Ասիայի նկատմամբ իրականացվող քաղաքականության ռուս-արեւմտյան համագործակցության վերջին արտահայտություններից մեկն էլ ԱՄՆ-ի եւ Իսրայելի համատեղ ծրագիրն է այդ երկրներին տնտեսական լայնածավալ օգնություն ցուցաբերելու ուղղությամբ: Մինչ Ռուսաստանը ռազմական ուժով պաշտպանում է չափազանց ավտորիտար, բայց աշխարհիկ եւ արեւմտամետ վարչակարգերը կրոնականների ոտնձգություններից, Արեւմուտքը միջոցներ է ձեռնարկում արմատականության պարարտ հիմքը՝ տնտեսական հետամնացությունը վերացնելու ուղղությամբ:

Հարեւան Աֆղանստանում եւս, որը տաջիկական արմատականների աջակցության հիմնական հենարանն է, իրանամետ ուժերի վիճակը գնալով ծանրանում է: Պակիստանյան եւ սաուդյան ազդեցությանը ենթակա ներկա իշխանություններից իրանամետ ուժերը փաստորեն դուրս են մնացել: Արեւմտյան լրատվությունը խիստ բացասական կերպար է մշակում Աֆղանստանում իրանամետ ուժերի քաղաքական դերի վերաբերյալ, հավանաբար հող նախապատրաստելով հետագայում նրանց նկատմամբ համապատասխան միջոցառումների կիրառումն արդարացնելու համար:

Ըստ արեւմտյան աղբյուրների, «Հիզբ ալ-իսլամի» (Իսլամական պատերազմ) երկու կազմակերպությունները այսօր Աֆղանստանում կայունության գլխավոր հակառակորդներն են: Նրանք են, որ ռմբակոծում են Քաբուլը եւ սպառնալիքի տակ պահում մայրաքաղաքն արտաքին աշխարհի հետ կապող օդանավակայանը: Հաղորդագրություններից կարելի է հասկանալ, որ հակառակորդ կողմը եւս «խաղաղության աղավնու» կերպարին չի համապատասխանում, բայց քանի որ երկրից իրանամետ ուժերի դուրսմղումը իրականացվում է Արեւմուտքի ստրատեգիական ծրագրերի համաձայն, ապա քաղաքական ողջ մեխանիզմն աշխատում է նրանց վարկաբեկելու ուղղությամբ: ■

«Ադրբեջանի երիտասարդ

Իրանի ազդեցիկ թերթը շարունակում է իր արդեն ավանդական հակահայ քարոզը: Հայերն ստիպված են մտածել, որ, ցավոք, Իրանը կորցնում է իր անկողմնակալ դիրքը, գոնե հասարակական կարծիքի մեջ:

Թեհրանում հրատարակվող ամենահայտնի օրաթերթերից մեկը՝ «Ջոմհուրիյե Էսլամին» «Հայացք այլ տեսանկյունից» վերտառությամբ բաժնում «Ադրբեջանի երիտասարդ աշխարհիկները Ամերիկայի նոր ծառաներն են դառնում» խորագրով հոդված է տպագրել, որը չնայած բաժնի խոստումնալից վերտառությանը, ցավոք, արտահայտում է ընդամենը մեկ՝ բացասական տեսակետ եւ համընկնում նույն թերթի «քաղաքական մեկնաբանություններ» բաժնի առավել բացասական տեսակետներին՝ Հայաստանը ամբաստանելու հարցում:

Հոդվածի հեղինակը՝ պրն. Սալահը, հենվելով որոշ փաստարկների վրա, ճշմարտացիորեն դատապարտում է Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի հակաիրանական քաղաքականությունը, չմոռանալով նաեւ [illegible], մեղմ ասած, բացասական արտահայտվել Հայաստանի մասին: Հոդվածում ասվում է. «Ադրբեջանի կոմունիստները չկարողացան Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը պաշտպանել, իսկ աշխարհիկ ազգայնականները լիովին կորցրին Ղարաբաղը եւ պարտություն կրեցին»:

Այս առումով պրն. Սալահի տեսակետները տարօրինակ են եւ ամենեւին չեն արտացոլում իրականությունը, քանի որ, ընդհակառակը, կոմունիստները հայաթափ անելով հայկական ռազմավարական նշանակություն ունեցող գյուղերն ու բնակավայրերը դաշտային Ղարաբաղում, ինչպիսիք են Գետաշենը, Մարտունաշենը եւ այլն, կարողացան ներքին դժվարությունները թաքցնել այդ քողի տակ եւ երկարաձգել իրենց իշխանությունը: Իսկ ինչ վերաբերում է աշխարհիկ ազգայնականներին, նրանք էլ իրենց իշխանությունն ամրապնդելու համար նոր լայնածավալ հարձակում կազմակերպեցին Ղարաբաղի վրա, գրավելով Շահումյանի շրջանը, կայունացրին իրենց իշխանության հիմքերը: Այդ երկու վարչակարգերի տարբերությունն այն է, որ առաջինը գործում էր Մոսկվայի աջակցությամբ, իսկ երկրորդը «մեծ եղբոր»՝ Թուրքիայի անմիջական օգնությամբ:

Հոդվածում ուշագրավ է նաեւ այն միտքը, որ ասվում է, թե Թուրքիան աշխատում է առնվազն Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի հասարակայնության ուշադրությունը շեղել գլխավոր խնդիրներից երկրորդական հարցերով եւ սուտ հորինվածքներով, ինչպես օրինակ Ղարաբաղի հարցում Իրանի Իսլամական Հանրապետության չեզոք դիրք գրավելը կամ նրա անտարբերությունը ադրբեջանցիների կոտորածների նկատմամբ եւ կամ էլ զինամթերքով Հայաստանին օգնելը: Այն, որ Թուրքիան ճշմարտությունը քողարկելու համար միջոցների մեջ խտրականություն չի դնում, մեզ քաջ հայտնի է: Հայաստանին զենքով օգնելու հորինվածքը ժխտվեց, սակայն զարմանք է պատճառում այն, որ պրն. Սալահը Իրանի անկողմնակալությունը եւս դասում է սուտ եւ երկրորդական հարցերի շարքին, մինչդեռ Հայաստանը չափազանց կարեւոր է համարում այդ, եւ հենց անկողմնակալության ակնկալիքով էր դիմել Իրանին՝ միջնորդության դժվարին գործը ստանձնելու:

Հոդվածում խոսվում է այն մասին, որ Ամերիկան առայժմ օգնում է թե իր «կամավոր ծառա» Ադրբեջանին եւ թե Հայաստանին, սակայն ի վերջո Ամերիկայի վերջնական շահերը կբերեն նրան դեպի Հայաստան: Այն, որ Ամերիկան Ադրբեջանին օգնում է, կասկածից վեր է, եթե ոչ ուղղակիորեն, ապա «աջ ձեռքը» հանդիսացող Թուրքիայի միջոցով: Այդ են պահանջում Թուրքիայի շահերը: Իսկ ո՞րն է Հայաստանին

Middle Est Institute, 24.06.92

Հայաստանի նկատմամբ աշխարհի ուշադրությունն այս օրերին բեւեռված է բացարձակապես Ղարաբաղի եւ մասամբ Նախիջեւանի շուրջ Ադրբեջանի հետ նրա ունեցած պայքարի վրա: Սակայն Հայաստանն իր աշխարհագրական դիրքով, պատմական անցյալով եւ բնակչության կենցաղով նույնքան կապված է Միջին Արեւելքի, ինչքան նախկին Խորհրդային Միության երկրների հետ: Մինչեւ 1914 թվականը Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ գոյություն ունեցող ընդհանուր սահմանն անցնում էր Հայաստանի տարածքով: Այսօր նորաստեղծ պետությունը սահմաններ ունի ե՛ւ Թուրքիայի, ե՛ւ Իրանի հետ, այնպես որ չի կարող անտարբեր մնալ Միջին Արեւելքում ծավալվող իրադարձությունների նկատմամբ:

1915-16-ի ցեղասպանության որպես հետեւանք հայ գաղթականներն Անատոլիայից եկան հաստատվելու Միջին Արեւելքի երկրներում: Նրանք հատկապես տեղավորվեցին Հալեպում եւ Բեյրութում, որտեղ հյուսիսային՝ Բուրջ Համուդի թաղամասը նույնքան հայկական ոգով էր շնչում, որքան Երեւան քաղաքի որեւէ մի մասը: Շրջանում առավել հին հայկական գաղթօջախների մասին խոսելիս անկարելի է չնշել Իրանի Նոր Ջուղա եւ Սիրիայի Քեսաբ քաղաքներում գոյություն ունեցող հայկական համայնքների մասին:

Հակառակ այն բանին, որ գաղութարար իշխանությունները փորձեցին հայերին օգտագործել որպես արաբ ազգայնամոլության դեմ պայքարելու միջոց, հայերն ավելի մեծ կարողացան կողմնորոշվել եւ նրանցից շատերն օժանդակեցին արաբական ազգայնական խմբակցություններին, 1920-ական թվականների վերջերին: Նրանք հեզ ու խոնարհ աշխատեցին այդ երկրներում եւ վերապրեցին շնորհիվ իրենց համայնքային եւ եկեղեցական կազմակերպությունների, որոնք ուժ ու կարողություն էին հաղորդում նրանց: Իսկ արաբական երկրներն ազատություններ ընձեռեցին, որ նրանք կրթությունն առաջ տանեն իրենց մայրենի լեզվով եւ գրերի ու թերթերի միջոցով իրենց պատմությունն ու մշակույթը փոխանցեն սերունդներին:

Խորհրդային Հայաստանն ու Ադրբեջանը

Հայ ազգի մյուս հատվածի համար ցարիզմի անկումը անկախություն բերեց Արեւելյան Հայաստանին, որտեղ այն շատ կարճ ժամանակ տեւեց, եւ Թուրքիայի կողմից ջախջախվելով, հետագայում երկիրը դարձավ խորհրդային: Սա այն երկիրն է, որից Ղարաբաղը (որտեղ բնակչության 92 տոկոսը հայեր էին) անջատվելով Ստալինի կողմից, տրվեց Ադրբեջանին: Չնայած Հայաստանում ազգային ձգտումներն ու բոլոր տեսակի արտահայտությունները ճնշվեցին, դրանք հայերի մեջ շարունակվեցին վառ մնալ: Հայերից շատերը պարզապես երախտապարտ էին, որ 1915-ի ջարդերից հետո ինչ-որ բան այնուամենայնիվ կարելի էր եղել փրկել:

Ռուսական աղվեսը կրկին հավակնում է կարգ ու կանոն հաստատել անդրկովկասյան հավաքնում

Դժվար է չհամաձայնել որոշ ռուս դիտորդների արտահայտած այն տեսակետի հետ, թե Ռուսաստանի կողմից ձեռնարկած խաղաղարար առաքելությունն ավելի շատ քաղաքական, քան մարդասիրական բնույթ է կրում եւ հետապնդում է երկու նպատակ. ա. մերձավոր եւ հեռավոր արտերկրներում ռազմաքաղաքական առաքելությունների միջոցով շեղել հասարակայնության ու ընդդիմության ուշադրությունը երկրի ներսում խորացող տնտեսական ճգնաժամից եւ բավարարել ռուսական մեծապետության ջատագովների պահանջները, բ. փաստել Ռուսաստանի վերահաստատումը ազդեցության ավանդական գոտիներում եւ ստեղծել հաստատուն վերադարձի պատրանքը:

Այս գործողությունների մեջ ռուս դիտորդները տեսնում են երկու հիմնական վտանգ. ա. Ռուսաստանը շեղվում է ազգային պետականության կառուցման սկզբունքներից եւ արտերկրում իր ակտիվությամբ կարող է գայթակղվել կայսրության վերականգնման ծրագրերով, որը տնտեսական-քաղաքական այս իրավիճակում սպառնում է հենց իր՝ Ռուսաստանի [illegible], բ. չնայած Պրիդնեստրովիեում ու Հարավային Օսիայում խաղաղարար առաքելության առաջին հաջողություններին, առայժմ պարզ չէ, թե ի՞նչ քաղաքական լուծում է տրվելու հակամարտություններին եւ իրադրության փոփոխման դեպքում Ռուսաստանը կարող է անմիջականորեն ներքաշվել ռազմական գործողությունների մեջ: Ինչեւէ, Ռուսաստանի ռազմաքաղաքական ակտիվության միտումը զարգանում է արագ եւ արդեն խոսք է գնում Ադրիատիկում եւ Ծոցում ռուսական ռազմական առաքելությունների ներկայության մասին:

Ռուսաստանի արտգործնախարար Կոզիրեւի առաջարկը Լեռնային Ղարաբաղ ռուսական խաղաղարար ուժեր ուղարկելու վերաբերյալ մտածելու տեղիք են տալիս եւ հնարավոր չէ կիսել Հայաստանի նրա գործընկերոջ այն անխախտ լավատեսությունը, թե «Ռուսաստանն առավել քան որեւէ այլ երկիր կարող է աջակցել հակամարտության կարգավորմանը»: Ռուսաստանի ո՛չ քաղաքական, ո՛չ էլ ռազմական մասնակցությունը Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությանը նորություն չէ եւ կարելի է նույնիսկ ասել, որ այն երբեք էլ չի դադարել: Ի՞նչ նոր դրսեւորում է պատրաստվում ցուցաբերել Ռուսաստանը Լեռնային Ղարաբաղում, պարզ չէ: Պրիդնեստրովիեում եւ Հարավային Օսիայում խաղաղարար ուժերի մուտքը ուղեկցվեց այդ երկուսի անջատողական տրամադրությունների լռեցմամբ եւ զինաթափման ընթացքով: Եթե անգամ երկուսն էլ ժամանակավոր բնույթ են կրում, այնուամենայնիվ դա այդպես է: Գործելո՞ւ է արդյոք նույն սկզբունքը Լեռնային Ղարաբաղում եւ [illegible] կհանդուրժվեն նման քայլերը այնտեղ: Հայտնի չէ նաեւ, թե ո՞ր [illegible] սահմաններում կարող են տեղաբաշխվել խաղաղարար ուժերը եւ ի՞նչ [illegible] վիճարկված Լաչինի միջանցքի [illegible] Շահումյան-Մարտակերտ [illegible] Ինչպիսի՞ փոխհարաբերություններ կարող են լինել ռուսական [illegible] առաքելության եւ [illegible] իշխանությունների միջեւ:

Հարավային Օսիայում եւ Պրիդնեստրովիեում [illegible] հրամայական [illegible] տեղական իշխանությունների նկատմամբ: Համաձայն [illegible] ԼՂՀ-ում: Ի՞նչ [illegible] ռուսական [illegible] հերթական անգամ կողմնակալություն չեն ցուցաբերի եւ նրանց [illegible] չի վերածվի քաղաքական պատվերի կատարման: Եթե հաշվի առնենք Ռուսաստանի ներկա վարչակարգի քաղաքական-տնտեսական կախվածությունը Արեւմուտքից, որը ցայսօր ԼՂՀ-ի խնդրում առաջնորդվում է Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության պահպանման սկզբունքով, ապա հիմքեր կան մտահոգվելու ռուսական ուժերի դիրքորոշման անչեզոքությամբ: Չե՞ն վերածվի արդյոք Ռուսաստանի խաղաղարար ուժերը մարտնչող կողմի, որը համապատասխան հակազդեցության դեպքում վերջնականապես կվարկաբեկի ԼՂՀ-ի իշխանություններն ու հայ ժողովրդին միջազգային հանրության աչքում, մանավանդ, երբ ռուսական ուժերը հանդես գան միջազգային կազմակերպությունների լիազորություններով:

Ցավալին այն է, որ ներկա քաղաքական իրողություններում Հայաստանը չի կարող մերժել Ռուսաստանի նախաձեռնությունները, որովհետեւ առկա են բազմաթիվ ազդեցիկ լծակներ, որոնց միջոցով անհաղթահարելի ճնշում կգործադրվի հայկական կողմի վրա: Թեեւ մենք չենք կարծում, որ Հայաստանի իրական քաղաքականությունը հակասում է ԼՂՀ-ի խնդրի լուծման արեւմտյան տարբերակին (Բուդապեշտում Րաֆֆի Հովհաննիսյանի արտահայտած մտքերը դրա վկայությունն են), բայց եթե նույնիսկ հակադրվելու միտում լիներ, ապա այսօր դա խիստ վտանգավոր է: Հայաստանի վարչակարգի «իրատեսական» քաղաքականության շնորհիվ «Հայկական հարցն» առավել հարմարավետ ձեւով տեղավորվել է ռուսական մուրճի ու թուրքական սալի միջեւ եւ խուսանավելու հնարավորություն օրեցօր նվազում է:

Տ. Հ.

digitised by A.R.A.R.@

աշխարհիկները Ամերիկայի նոր ծառաներն են շրջանում»

օգնելու Ամերիկայի շահը, այն էլ Թուրքիայի դժգոհությունը բորբոքելով: Թերեւս հեղինակի նպատակը Հայաստանին մեղադրելն է, ինչ գնով էլ լինի: Առավել անհիմն է ենչում «վերջնական շահերը» հասկացությունը, որ Ամերիկային «բերելու են» դեպի Հայաստան:

Հեղինակը, որպես ապացույց, իր բոլոր պնդումների հիմք է ընդունում թուրքական մամուլը, որի բովանդակությունը հոդվածի սկզբում բարբաջանք է համարում, սակայն, չգիտես ինչու, Հայաստանի վերաբերյալ դրանք ընդունում որպես անխախտ ճշմարտություն, դեռ ավելին, դժգոհում, թե ինչու Թուրքիայի մամուլն այն ասում, թե Իրանի Իսլամական Հանրապետությունը զենք է տրամադրում Հայաստանին, ամենախոշոր տառերով է տպագրել, իսկ որ Ամերիկան Թուրքիայի հարավում գտնվող «Ինջիրլիկ» ռազմական բազայից օդանավով զենք է տեղափոխում Հայաստան, Թուրքիայի միայն որոշ թերթեր (հետաքրքիր է, թե հատկապես որոնք) են անդրադարձել, այն էլ ոչ խոշոր տառերով: Մինչդեռ շատերին է հայտնի, որ նույնիսկ մարդասիրական օգնությամբ ինքնաթիռներն առանց Թուրքիայի ստուգման եւ թույլտվության չեն կարող թռչել Թուրքիայի օդային տարածքով:

Այնուամենայնիվ նման դիրքորոշումը Հայաստանի նկատմամբ, որը բարեկամաբար է տրամադրված Իրանի Իսլամական Հանրապետության հանդեպ եւ մեծ հույսեր է կապում այդ բարեկամության ընդլայնման եւ զարգացման հետ, մենք կորակենք որպես անարդարացի:

Այժմ ներկայացնենք հոդվածն ամբողջությամբ:

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

Վերջին օրերս Թուրքիայի մամուլը քարոզչական նոր ալիք է բարձրացրել Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեմ, որի նպատակն է արատավորել Իրանի իսլամական անբասիր դիմագիծը եւ ինչպես անցյալում, թաքցնել իրենց «աշխարհիկ» բազմազան սադրանքները: Անցյալ շաբաթ «Հայացք այլ տեսանկյունից» բաժնում անդրադարձել էինք այն հարցին, որ կոմունիստները չկարողացան պահպանել Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը, եկան աշխարհիկ ազգայնականները եւ պարտություն կրեցին, կորցնելով Ղարաբաղն ամբողջությամբ: Այսօր Ադրբեջանի մուսուլման բնակչությունը գիտակցում է, որ բացի իսլամից ոչ մի ուղղություն եւ գաղափարախոսություն չի կարող փրկել Ադրբեջանը:

Թուրքիայի աշխարհիկ վարչակարգը, որ Ամերիկայի հրամանով նախկին խորհրդային թրքախոս հանրապետություններում գրգռել է ազգայնական զգացմունքները, այսօր չի կարող բավարարել Ադրբեջանի ժողովրդի պահանջները: Հետեւաբար աշխատում է ոչ էական եւ երկրորդական հարցեր առաջ քաշելով առնվազն շեղել Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի հասարակայնության միտքը: Թուրքական պաշտոնատարները փորձում են Իրանի Իսլամական Հանրապետությանը վերագրել Ղարաբաղյան ճգնաժամի ընթացքում չեզոք դիրք գրավելը, Ադրբեջանի մուսուլմանների ջարդերի նկատմամբ անտարբեր լինելը, հայերին զենք տրամադրելը:

Այս առիթով արտասահմանյան ռադիոկայանները, հատկապես «Ամերիկայի ձայնը» ազերի լեզվով տրվող հաղորդումների մայիսի 25-ի ծրագրով հայտնեց. «Ի նշան Իրանի Իսլամական Հանրապետության վարած քաղաքականության նկատմամբ բողոքի, զայրույթով լցված Թավրիզի երիտասարդությունը ցույցի դուրս եկավ»: Այսօր Ամերիկան եւ Թուրքիան կոմունիստների պարտությունը եւ նրան հաջորդող ազգայնականների անհաջողությունները քողարկելու համար դիմում են նման ստերի: Նրանց հիմնական նպատակն է այդօրինակ ստահոդ քարոզչությամբ «թույլ չտալ», որպեսզի իսլամը ներթափանցի այդ երկրի ժողովրդի սիրտն ու հոգին:

Ադրբեջանի ներկայիս ղեկավար Աբուլֆազ Էլչիբեյը նախագահական ընտրություններից մեկ շաբաթ առաջ որպես նախագահի թեկնածու անընդհատ բարբաջում էր հարավային Ադրբեջանի «փրկության» մասին: Թեպետ այժմ նա որոշ չափով խուսափում է դատարկախոսություններից, սակայն աշխատում է անուղղակիորեն մեղադրել Իսլամական Իրանին Ղարաբաղի հարցին միջամտելու մեջ: Նա ասում է. «Ղարաբաղի հարցում միայն Թուրքիան, Ուկրաինան, Ռուսաստանը եւ Վրաստանը կարող են միջնորդել»:

Նման պահանջը Էլչիբեյի առաջին տեղակալ Կուրբան Մամեդովը Ամերիկայի ազերի լեզվով ծրագրի հետ ունեցած հարցազրույցի ժամանակ մեկնաբանեց հետեւյալ կերպ. «Այսօր մեր գլխավոր խնդիրը ոչ Շուշին է, ոչ Ղարաբաղը, ոչ Լաչինը, ոչ էլ Նախիջեւանը... Այլ ամենակարեւորը պահպանել մտավորականության իշխանությունը: Եթե այսօր Ամերիկան կանգնի Հայաստանի կողքին, ոչ միայն մեր մտավորականության իշխանությունը սպառնալիքի տակ կդրվի, այլ նույնիսկ հարվածի տակ կդրվեն Արեւմուտքի շահերը, այլապես Ադրբեջանը կընկնի իսլամի արմատական հոսանքների ազդեցության տակ»: Այնուհետեւ նա ավելացնում է. «Մեր կողմից հայտնենք Ամերիկայի պաշտոնատարներին, որ շրջանում մի հարց պարզ է. եւ դա այն է, որ հակաամերիկյան հոսանքները ղեկավարվում են Իրանի կողմից: Իսլամական հոսանքները եւ զգացմունքները չեզոքացնելու համար Ամերիկան պետք է Հայաստանի կողքին չլինի: Որովհետեւ այդպիսով նա կվտանգի Ադրբեջանի մտավորականության շահերը»:

Այդ մտքերը բացեցին բազմաթիվ վարագույրներ եւ շատ հարցեր պարզ դարձան: Նախ այն, որ Ադրբեջանի կոմունիստները «Մոսկվայի ծառաներն էին», իսկ այժմ էլ ազգայնական աշխարհիկները այս կերպ իրենց թեկնածությունն են առաջարկում Ամերիկային ծառայելու եւ խնդրում նրանից՝ «լսեք մեր ձայնը եւ շտապեք մեզ օգնելու»:

Անկասկած ամերիկացիներն այնքան էլ հիմար չեն, որ չշտապեն օգնելու կամավոր ծառաներին: Նրանք շտապեցին նաեւ շահի օգնությանը, սակայն այսօր աշխատում են այդ պարտությունը փոխհատուցել, որի պատճառով էլ այժմ օգնում են թե՛ Հայաստանին, թե՛ Ադրբեջանի մտավորականներին:

Իհարկե պարզ է, թե Ամերիկայի վերջնական շահերը որ կողմը կթեքվեն: Թուրքիայի քաղաքական շրջանակներում շշուկներ կան այն մասին, որ Ամերիկան Թուրքիայի հարավում գտնվող «Ինջիրլիկ» ռազմական բազայից օդանավերով զենք է տեղափոխում Հայաստան: Այս հարցին անդրադարձել են Թուրքիայի մամուլի որոշ էջերում: Ըստ այդ տեղեկությունների, ամերիկյան ռազմական օդանավերը փորձնական թռիչքների անվան տակ վերոհիշյալ բազայից զենք են տեղափոխում Հայաստան: Իսկ թուրք պաշտոնատարները նույնիսկ իրավունք չունեն հարցնելու, թե ուր են գնում այդ օդանավերը: Այս մասին Թուրքիայի մամուլը գրում է աչքի չընկնող վերնագրերով: Մինչդեռ Իրանի Իսլամական Հանրապետության՝ ըստ Թուրքիայի Հայաստանին հատկացվող օգնության մասին այդ երկրի մամուլը տպագրում է ամենախոշոր տառերով:

Վերջին իրադարձությունները ցույց տվեցին, որ Ադրբեջանի ազգայնական աշխարհիկները իրենց պարտությունները թաքցնելու համար նոր սցենարի կարիք ունեն՝ հեղափոխական իսլամի ազդեցության դեմն առնելու համար:

«Ջոմհուրիյե էսլամի»

Շիկոտանի բնակիչները ցանկանում են միանալ Ճապոնիային

Օգոստոսի 6-ին Մոսկվայում Սոցիսակ տանը կայացած մամուլի ասուլիսում Ռուսաստանի Սահմանադրական հանձնաժողովի պատասխանատու քարտուղար Օլեգ Ռումյանցեւը պատմեց Հեռավոր Արեւելք այցելության արդյունքների մասին: Նրա խոսքերով, Հարավային Կուրիլյան կղզիների (հատկապես Շիկոտանի) բնակիչների զգալի մասը վիճելի տարածքները Ճապոնիային հանձնելու կողմ է, քանի որ այդ դեպքում կստանան զգալի փոխհատուցում: Ռումյանցեւը [illegible], որ Շիկոտանում գործարար [illegible] կանգ է առել: Նա այդտեղ[illegible] տրամադրության մեղավոր [illegible] արտաքին գործերի փոխնախարար Կունաձեին, որը այցելու[illegible] ժամանակ հայտարարել էր, [illegible] այս տարածքները կհանձն[illegible] Ճապոնիային: «Կղզիները եղե[illegible], կան եւ կլինեն Ռուսաստան[illegible]», նշեց Սահմանադրական [illegible]ձնաժողովի պատասխանատու [illegible]տուղարը: Որպես փոխզիջում [illegible] առաջարկեց Հաբոմաի եւ Շիկոտ[illegible] կղզիների համատեղ ճապոն[illegible]ռուսաստանյան կառավարում, [illegible]րում, Կունաշիր եւ Իտուրուպ [illegible]զիները կմնան Ռուսաստանի [illegible]անության տակ: ■

«Կաիսա» բարեգործական հիմնադրամը

հայտարարում է 1992-1993 ուսումնական տարվա ընդունելություն Ֆերմերային ճեմարան

Ֆերմերային ճեմարանում շերամապահ-մեղվաբույծ, թռչնաբույծ ֆերմերի մասնագիտություններ ստանալու համար կարող են ընդունվել 8-րդ եւ 10-րդ դասարանների շրջանավարտները: Ուսման տեւողությունը համապատասխանաբար 2 եւ 1,5 տարի: Ճեմարանի շրջանավարտներն ստացած բազմակողմանի գիտելիքների հիման վրա հնարավորություն կունենան ոչ միայն ստեղծել եւ ժամանակակից գիտական հիմունքներով վարել շերամապահական, մեղվաբուծական, թռչնաբուծական անհատական ֆերմերային տնտեսություններ, այլեւ կատարել վերամշակման ու բարձրարժեք մթերքների արտադրության գործը: Ուսուցման ընթացքում ուսանողները կտիրապետեն նաեւ տնտեսագիտական գիտելիքների, որոնց շնորհիվ հնարավորություն կունենան կատարել տնտեսության բոլոր ֆինանսա-հաշվարկային գործողությունները: Բացի վերը նշվածից, ուսանողները խորացված ծրագրով կանցնեն օտար լեզուներ եւ մի շարք այլ հանրակրթական առարկաներ:

Ուսուցումը վճարովի է: Ընդունելությունը կատարվելու է հարցազրույցով: Սովորել ցանկացողները մինչեւ օգոստոսի 25-ը պետք է ներկայացնեն դիմում, վկայական 8-րդ կամ 10-րդ դասարանն ավարտելու մասին, տեղեկանք առողջության վերաբերյալ եւ մեկ լուսանկար:

Դասերը կսկսվեն սեպտեմբերի 1-ից: Դիմումները պետք է ներկայացնել Ֆերմերային ճեմարանի տնօրենի անունով, հետեւյալ հասցեով՝

Երեւան, Աբովյան 8, սենյակ 24, հեռախոս՝ 52-39-71, 58-57-96:

Ճեմարանի ադմինիստրացիան եւ պրոֆեսորա-դասախոսական կազմը սպասում են Ձեզ:

Քրիստոֆեր Ուոքըր. Հայաստան եւ Միջին Արեւելք

Վերջին տասնամյակների այլախոհական առաջին մեծ ցույցը խորհրդային Հայաստանում տեղի ունեցավ 1965 թվականին, որը համընկնում էր եղեռնի 50-ամյակի տոնակատարության հետ: Դրանից տասը տարի հետո Ղարաբաղյան հարցը խիզախորեն, սակայն ապարդյուն, դարձյալ բարձրացվեց հայտնի հայ մի գրողի կողմից Բրեժնեւին ուղղված ուղերձի միջոցով: Իսկ 1988 թվականը պարզապես վերակառուցման փորձաքարը դարձավ, երբ մեծ թվով ցուցարարներ պահանջեցին Ղարաբաղի վերամիավորումը Հայաստանին: Մինչեւ այժմ էլ որոշ տարբերություններ կան Ղարաբաղի եւ Հայաստանի վարած քաղաքականությունների մեջ: Ղարաբաղյան շարժումը սկզբնավորվեց հենց այնտեղ՝ Ղարաբաղում եւ այն չէր կառավարվում Երեւանից: Սակայն այդ շարժման հետեւանքով բազմաթիվ հայեր փաստորեն զոհ դարձան Սումգայիթի, Կիրովաբադի եւ Բաքվի սահմռկեցուցիչ ջարդերին:

Այսօր կարծես բախտի անիվը շուռ է եկել եւ հայերն սկսել են նախաձեռնությունն իրենց ձեռքը վերցնել: Նրանք վերջապես վերահսկում են դրությունը Ղարաբաղի հիմնական շրջաններում եւ նույնիսկ Ղարաբաղը Հայաստանին կապող միջանցք են կարողացել բացել: Ավելին՝ նրանք մի քանի հարձակումներ են գործել նաեւ հարավային շրջաններում՝ հարեւան Նախիջեւանի վրա, որն Ադրբեջանից բաժանված ինքնավար մի հանրապետություն է: Հայերն այնտեղ կազմում էին բնակչության 2[illegible] տոկոսը միայն, համեմատած 1920 թվի 40 տոկոսի հետ: Նախիջեւանի կարգավիճակը երաշխավորված է 1921 թվականին Թուրքիայի եւ խորհրդային Միության միջեւ կնքված երկու պայմանագրերով, չնայած այժմ, երբ ԽՍՀՄ-ն արդեն գոյություն չունի, պարզ չէ, թե ինչ «կարգավիճակ» կարող են ունենալ այդ պայմանագրերը:

Ոչ ոք չգիտի, թե ինչով կավարտվի պայքարը: Պատերազմական գործողությունների ծավալումն Անդրկովկասում խիստ հավանական է թվում: Ադրբեջանն ուժգնորեն ցնցված է Ղարաբաղի հնարավոր կորստի կապակցությամբ, չնայած նրա իշխանությունների վարած քաղաքականությունն սկսած 1923 թվականից միշտ էլ անտեսել է շրջանի դեմոկրատական իրավունքներն ու ժողովրդագրական գործոնները: Եթե նա շարունակի արհամարհել նաեւ իրեն ուղղված ճնշումներն ու ուժեղացնի հարձակումները Ղարաբաղի հյուսիսարեւելյան շրջաններում, ապա շատ արյունալի դեպքեր կարող են տեղի ունենալ այնտեղ:

Հայերն իրենց բնույթով նվաճող ազգ չեն եղել: Սակայն դարասկզբին կրած անասելի մեծ կորուստները ստիպել են նրանց, որ թերահավատորեն վերաբերվեն թուրքերին եւ ազերիներին, մանավանդ որ նրանց մոտ այն վախը կա, թե մի օր նրանք իրար միանալով կարող են ստեղծել պանթուրքական մի պետություն ամբողջովին բնաջնջված Հայաստանի տարածքի վրա: Ղարաբաղի հանդեպ նրանց մտահոգությունը հիմնված չէ լոկ այն բանի վրա, որ այնտեղ բնակչության մեծամասնությունը հայեր են: Նրանք շատ լավ հիշում են, թե ինչ տեղի ունեցավ Նախիջեւանի հայկական համայնքի հետ: Ազգային փոքրամասնությունների հետ հաշտ ապրելու ազերիների դժկամությունն ու բոլոր համայնքները միեւնույն թրքական «կաղապարի» մեջ տեղավորելու նրանց ջանքերը կարեւոր պատճառներ են, որ հայերը մերժեն այդ տարածքի վրա նրանց հովանավորությունը:

Ընդհանրապես Միջին Արեւելքում, ավելի լայն առումով, մյուս ազգությունների՝ թուրքերի, քրդերի, իրանցիների, հրեաների եւ արաբների հետ հայերի ունեցած հարաբերությունների միջեւ գոյություն ունի հարակից կապ: Առաջներում (1890-ական թվականին) հայերն զգուշանում էին քրդերից, թուրք իշխանությունների գործակալներ լինելու նրանց հանգամանքի պատճառով: Իրերի բնույթը փոխվեց 1920-ական թվականներին, երբ սկսեցին լավ պայմաններում ապրել խորհրդային Հայաստանում: Չի կարելի սակայն ժխտել այն փաստը, որ որոշ հայ ազգայնամոլների կողմից Թուրքիայի քրդաբնակ տարածքների մեծ մասը նույնպես համարվում է հայկական հողամաս:

Հարաբերությունների կապը

Իրանի հետ հարաբերությունները դարերի ընթացքում միշտ էլ եղել են արդյունավետ: Հայերն ապրել եւ բարգավաճել են Սպահանում եւ Թեհրանում: ԱՄՆ-ում հրեական համայնքի որդեգրած արդյունավետ քաղաքականության պատճառով հայերը հիացմունքով են արտահայտվում նաեւ հրեաների մասին: Սակայն նրանք քաջ գիտակցում են, որ Թուրքիայի հետ մոտիկ լինելու հետեւանքով Իսրայելը ԱՄՆ-ի Կոնգրեսին ստիպում է մերժել հայանպաստ որոշումների (ինչպես օրինակ 1915-ի եղեռնի հիշատակման օրվա) ընդունումը: Թրքական լոբբիների տարած աշխատանքն այս եւ առհասարակ որեւէ թերթում Հայաստանի հանդեպ «ցեղասպանություն» բառի գործածության կապակցությամբ բոլորովին էլ չի թուլանում:

1985-ին Հայոց պատմությանը նվիրված մի համագումար էր նախատեսված անցկացնել Երուսաղեմում: Այն հանկարծակի եւ կտրուկ արգելվեց իսրայելական կառավարության կողմից: Դեռ ավելին, ապացույցներ կան, որ երկու երկրների՝ Թուրքիայի եւ Իսրայելի անվտանգության կոմիտեները՝ «Մոսադը» եւ MIT-ը համագործակցում են միմյանց հետ, հատկապես Սիրիայի եւ քրդական PKK-ի հարցերով: Չմոռանանք սակայն, որ Իսրայելը մեծ օգնություն ցուցաբերեց Հայաստանին 1988-ի երկրաշարժից անմիջապես հետո:

Արաբական աշխարհում հայերն ընդամենը այդ երկրներում ծվարած ամենաբազմազան մշակութային, կրոնական եւ էթնիկական խմբավորումների մի մասն են կազմում: Եւ ինչպես այլ փոքրամասնությունների, նրանց հայացքները նույնպես հարմարեցված են տեղական իշխանությունների քաղաքականությանը: Ծոցի ճգնաժամի ժամանակ, օրինակ, Բաղդադի հայերն աներկմտորեն պաշտպանեցին Սադդամ Հուսեյնին, մասամբ որովհետեւ այդպես վարվելը նպատակահարմար էր իրենց եւ մասամբ էլ որովհետեւ Սադդամն ինքը ժամանակին շատ էր ուշադրություն դարձրել նրանց կարիքներին:

Մինչեւ 1956-ի Սուեզի ջրանցքի ճգնաժամը, Եգիպտոսը հանդիսանում էր հայկական մշակույթի կարեւոր կենտրոն: Իսկ Բեյրութը դարձել էր Արեւմտյան Հայաստանի «սիրտը»: Այնտեղ տպագրվում էին մեծ քանակությամբ գրքեր ու թերթեր: 1975-ին Բեյրութի բնակչության մեկ վեցերորդ մասը հայեր էին: Քաղաքացիական պատերազմը, սակայն, պատճառ դարձավ, որ նրանցից շատերը լքեն երկիրը եւ հաստատվեն Լոս Անջելեսում, որտեղ, դժբախտաբար, վերջին իրադարձությունները ցույց տվեցին, թե այնտեղ եւս նրանք հանգիստ կյանք չեն կարող ունենալ:

Հայերի համար գերխնդիրը, ինչպես միշտ, մնում է նույնը՝ գոյատեւումը: Սակայն այսօր արդեն հրամայական է դարձել նորաստեղծ անկախ պետության եւ աշխարհով մեկ ցրված սփյուռքահայության միջեւ նոր որակի հարաբերությունների ստեղծումը, որոնք այսուհետեւ պետք է լինեն նվազ կողմնակալ, քան առաջ խորհրդային ժամանակաշրջանում եւ առավել ազնիվ ու ստեղծագործական:

Քրիստոֆեր Ուոքըրը հեղինակն է «Հայաստան: Մի ազգի գոյատեւումը» գրքի:

digitised by A.R.A.R.@

Թուրքիան Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի հատուկ ծառայությունների ուշադրության կենտրոնում է

գրում է «Վաշինգտոն պոստ» թերթը

Իշխանության գալուց վեց ամիս հետո, գրում է ամերիկյան ազդեցիկ թերթը, Բորիս Ելցինը Եւգենի Պրիմակովին՝ Մերձավոր Արեւելքի եւ իսլամական արմատականության մասնագետին, նշանակեց Ռուսաստանի արտաքին հետախուզության ղեկավար: Այդ նշանակումն ակնհայտորեն վկայում է այն մասին, թե Ռուսաստանի անվտանգության համար Ելցինը ինչն է համարում առաջնային: Ռուսաստանի հարավային սահմաններում գոյություն ունեցող անկայունության վերաբերյալ տագնապը փոխարինեց Արեւմուտքի հարձակման սպառնալիքին:

Ամերիկյան թերթը նշում է, թե իսլամական արմատականության կասեցման ուղղությամբ Արեւմուտքի հետ համագործակցությունը Ռուսաստանի ղեկավարության համար ավելի կարեւոր է, քան երկյուղը Պենտագոնի կամ ԿՀՎ-ի նկատմամբ: Հնարավո՞ր է ԿՀՎ-ի եւ ՊԱԿ-ի միջեւ համագործակցություն՝ կանխելու Կովկասից, Միջին Ասիայից եւ Պարսից ծոցից հակամարտությունների տարածումը դեպի Ռուսաստան: Պրիմակովը այդ հարցն անշուշտ կբարձրացնի ԿՀՎ-ի ղեկավար Գեյթսի առջեւ, եթե նրանց վիճակվի կրկին հանդիպել, գուշակում է «Վաշինգտոն պոստ»-ը: Ռուսաստանը նույնպես պատրաստ է ուսումնասիրել լրտեսության լայն փոխանակման եւ ԿՎՀ-ի հետ «համատեղ գործողությունների» հնարավորությունը, որոնք կվերաբերվեն թմրադեղերի եւ միջուկային զենքի տարածմանը, ինչպես նաեւ միջազգային ահաբեկչությանը:

Նրանք հանդիպել էին դեռ 1990 թ., երբ Պրիմակովը որպես Միխայիլ Գորբաչովի հատուկ ներկայացուցիչ ձգտում էր Սադդամ Հուսեյնին համոզել հեռանալ Քուվեյթից, իսկ Գեյթսն այն ժամանակ նախագահի ազգային անվտանգության գծով օգնականի առաջին տեղակալն էր: Պրիմակովը եւ Գեյթսը դարձան հետախուզական գերատեսչությունների ղեկավարներ եւ միմյանց միջեւ սահմանեցին կապի հատուկ խողովակներ:

Լրագրող եւ գիտնական Պրիմակովը խորհրդային ներկայացուցիչներից առաջիններից էր, որը հայտարարեց, թե Վաշինգտոնը եւ Մոսկվան Միջին Արեւելքում եւ Ասիայում իսլամական արմատականությանը դիմակայելու գործում ունեն «զուգահեռ շահեր»: Պրիմակովը եւ Մոսկվայում քաղաքական այլ ստրատեգներ անհանգստացած էին այն ապակայունացնող ազդեցությունից, որ անզուսպ արմատականները կարող են դրսեւորել Ռուսաստանի մուսուլմանական փոքրամասնության շրջանում եւ Միջին Ասիայում:

Վաշինգտոնը եւ Մոսկվան այն կարծիքին են, թե Կովկասից մինչեւ Չինաստան ձգվող շրջանում գոյություն ունի իշխանության վտանգավոր վակուում: Սակայն նրանք այդ հարցի վերաբերյալ ունեն տրամագծորեն հակառակ կարծիք: Վաշինգտոնն աջակցում է շրջանում աշխարհիկ Թուրքիայի ազդեցության ընդարձակմանը, որն Իրանի նկատմամբ հանդես է գալիս որպես հակակշիռ: Թուրքիային Ռուսաստանը վերաբերվում է կասկածանքով եւ տագնապով: Պրիմակովի, որն այժմ խիստ հավանական է՝ ինչպես դա պահանջվում է արտաքին հետախուզության ղեկավարից, վերաբերմունքը Թուրքիայի նկատմամբ հստակ չէ: Սակայն, գրում է «Վաշինգտոն պոստ»-ը, զարմանալի կլիներ, եթե այդ վերաբերմունքը ինչ-որ ձեւով տարբերվեր Ելցինի քաղաքական խորհրդական Ստանկեւիչի տեսակետից, որն է՝ *«Արեւմուտքը Թուրքիային համարում է որպես ՆԱՏՕ-ի երկրորդական անդամ: Սակայն Թուրքիան ձգտում է անկախ դիրքորոշում: Հնարավոր է, որ Թուրքիան դառնա մի միության ղեկավար, որն իր մեջ կընդգրկի Միջին Ասիան եւ որը կարող է ամբողջ աշխարհի համար վերածվել մի նոր խնդրի»*: Ստանկեւիչը գտնում է, որ տեղական աշխարհիկ ուժերը Ռուսաստանի օգնությամբ կարող են հաղթել արմատականներին եւ կանխել Ռուսաստանի սահմաններում Թուրքիայի եւ այլ մերձավորարեւելյան պետությունների միջամտությունը: Նրա հույսը ինչ-որ երրորդ ուժի հանդես գալու վերաբերյալ ամուր չէ եւ հազիվ թե իրականանա:

Թուրքիայի նկատմամբ հայացքների տարբերության պատճառով հստակ չեն արմատականներից ամերիկա-ռուսաստանյան համատեղ պաշտպանության հեռանկարները: Ինքնըստինքյան դա այնքան էլ վատ չէ: Ամերիկան շահագրգիռ է Թուրքիայի հետ ամուր միություն պահպանելու: Ավելին, արմատականներն իրենցից այնպիսի ուժ չեն ներկայացնում, որը սպառնա Արեւմուտքին եւ Ռուսաստանին: Ամերիկան պետք է գործի զգուշորեն, հասնելով Թուրքիայի ազդեցության տարածմանը դեպի Միջին Ասիա: *«Մեր երկիրը*, շարունակում է «Վաշինգտոն պոստ»-ը, *թողնում է այնպիսի տպավորություն, իբր փորձում է օգտագործել Ռուսաստանի եւ հարեւան հանրապետությունների միջեւ եղած հակասությունները»*: Այդ վտանգի մասին հայտնեց ռուսաստանյան բարձրաստիճան մի գործիչ:

Գոյություն ունեն հետախուզության որոշ բնագավառներ, օրինակ, միջուկային զենքի տարածման հսկողությունը, որտեղ Ռուսաստանի եւ Ամերիկայի շահերը կհամընկնեն: Այնտեղ, որտեղ նրանք կհակադրվեն մեկը մյուսին, հնարավոր է, որ Գեյթսին եւ Պրիմակովին հաջողվի ձեռք բերել խաղի նոր կանոնների մասին համաձայնություն: Նրանց հետախուզությունները դաշույնը մի կողմ են դրել, սակայն նախկինի պես գործը տանում են ավելի եռանդուն, կողմնակի աչքից թաքցնելով այն ծածկոցի տակ, որպեսզի վստահեն մեկը մյուսին: ■

Բրազիլիայի նախագահի բազկաթոռը շարունակում է երերալ

Նախագահ Ֆերնանդո Կոլորի անվան հետ կապված աղմուկը, որում նա մեղադրվում է խոշոր չափերի կաշառակերության մեջ, շարունակվում է: Երկրի հասարակությանը ցնցում են նոր փաստեր եւ մեղադրանքներ, որոնց, թվում է, վերջ չկա:

«Ինձ մենակ մի թողեք, ես ձեր կարիքն ունեմ», իր համաքաղաքացիներին է դիմում նախագահ Ֆերնանդո Կոլորը

Բրազիլական «Իստո Է» ամսագիրը տպագրել է մի արտառոց հարցազրույց նախագահ Կոլորի անձնական քարտուղարուհու անձնական վարորդ Ֆրանսիսկու Ֆրեյրեյի հետ, որը բերեց այնպիսի փաստեր, որոնք ալեկոծեցին ողջ Բրազիլիան: Պարզվեց, որ Ֆերնանդո Կոլորի ընտրարշավի նախկին գանձապահ Պաուլու Ֆարիասը վճարում էր ոչ միայն նախագահի նստավայրի բոլոր ծախսերը, այլեւ նրա մերձավոր հարազատների եւ երկրի առաջին տիկին Ռոզանի եւ նախագահի նախկին կնոջ բոլոր ծախսերը: Նախագահի քարտուղարուհի Աննա Ակինոյին Ֆարիասի տարբեր բաժանմունքներից դրամ էր ստանում եւ փոխանցում նախագահի հարազատների հաշվին, վճարում նստավայրի աշխատակիցների աշխատավարձը: Դրամատներից մեկում քարտուղարուհին բացել է երեք անօրինական հաշիվներ տարբեր մարդկանց անունով: Նախկին վարորդը վճարում էր նաեւ առաջին տիկնոջ գումարները ոսկերչական խանութներում: Շուտով այդ վարորդն անհետացավ: Միաժամանակ անհետացավ նաեւ Ֆարիասի քարտուղարուհին, որը պետք է ցուցմունք տար երկրի կոնգրեսում, պատճառաբանելով սկսված դաշտանով: Պատգամավորներից մեկը հեգնանքով նկատեց, որ մնում է հուսալ, թե դաշտանը չի շարունակվի մի ամբողջ տարի...

Ինքը Կոլորը, բնականաբար, շարունակում է հերքել իր հասցեին եղած մեղադրանքները: Հեռուստատեսությամբ, արդեն երրորդ անգամ վերջին ամիսներից հետո, նախագահ Կոլորը բավականին անհամոզիչ կերպով փորձեց ապացուցել, որ ինքը ոչ մի կապ չունի նշված ծախսերի հետ: Բացի դրանից, պարզվեց, որ նրա քարտուղարուհին գործ ուներ այնպիսի միջոցների հետ, որոնք տասնյակ անգամ գերազանցում էին նախագահի եկամուտները: Նախագահի ընտանիքի բարեկամի իրավունքով Ֆարիասը նախագահի նախկին կնոջը եւ նրա երկու որդիներին, որոնք ապրում են Ռիո դե Ժանեյրոյում, տրամադրել էր մի քանի ավտոմեքենա: Ֆարիասի գործի հետաքննությունն ավարտվում է:

Իմպիչմենտի դատավարությունը, որի մասին արդեն վաղուց են խոսում բրազիլական կոնգրեսում, խորհրդարանական հանձնաժողովի նախագահի կարծիքով, հիվանդագին է եւ առայժմ անհնար, քանի որ ուղղակի ապացույցներ չկան Ֆարիասի խարդախությունների նախագահի առնչության վերաբերյալ: Ինքը Կոլորը երեք անգամ հրաժարվեց պաշտոնից հեռանալուց, իր քաղաքական մրցակիցներին անվանելով «կեղտի մեջ փորփրող խոզեր»:

Այդ արտահայտությունները չբարձրացրին Կոլորի առանց այդ էլ խարխլված հեղինակությունը, այլ միայն զայրացրին հանձնաժողովի անդամներին, որոնք գտնում են, որ պետության ղեկավարը կորցրել է երկիրը ղեկավարելու բարոյական իրավունքը:

Հ.Լ.

Ուրուգվայում ժամանակները փոխվում են

Խորհրդարանն ընդունեց օրենք մենամարտի արգելման մասին

Այսպիսով, փլուզվեց միջնադարյան ժամանակների իրական վերջին ամրոցը: Ուրուգվայական քաղաքացիները կորցրին ատրճանակով մենամարտելու կամ սուսերով կռվելու իրավունքը: Միաժամանակ վերացվեց նաեւ 1920 թվականի օրենքը, որը կարգավորում էր մենամարտի անցկացման կանոնները:

Ուրուգվայական խորհրդարանում բանավեճերը տեւեցին երկու տարի: Ներկայացուցիչների պալատը անմասից երկու օր շուտ հավանություն տվեց օրինագծին: Սակայն վերին պալատում փաստաթղթի վերաբերյալ կրքեր բորբոքվեցին: Քիչ էր մնում սենատորներն իրենց հարաբերությունները պարզեին մարտադաշտում: Մենամարտի կողմնակիցներին ղեկավարում էր երկրի փոխնախագահ, հայտնի իրավաբան Գոնսալո Ագիրրեն: Ի դեպ, նրա պապը ժամանակին համարվում էր մոլի մենամարտիկ: Պատվի պաշտպանության հնագույն ձեւի հիմնական պաշտպաններն են գիտավորապես վերնախավի ներկայացուցիչները՝ անվանի քաղաքագետներ, լրագրողներ, բարձրաստիճան սպաները: Նրանցից շատերն ուղղակի կամ անուղղակի առնչվել են մենամարտային կռիվներին:

Ասենք, երկրի երբեմնի ղեկավար Խուլիո Սանգինետին նախագահ ընտրվելուց առաջ, 1970 թվականին մենամարտի էր դուրս եկել խորհրդարանի անդամ Մանուել Սորոյի հետ: Վերջինս, ստանալով ուժեղ հարված, տեղն ու տեղը սկսեց նախապատրաստվել նոր մենամարտի՝ այս անգամ պետության ղեկավարի մյուս թեկնածու Խորխե Բաթլի հետ: Այս անգամ, բարեբախտաբար, ամեն ինչ վերջացավ առանց արյան, սակայն աղմուկը բավականին մեծ էր: Մենամարտի վարակից չխուսափեց նաեւ Ուրուգվայի այժմյան նախագահ Լուիս Ալբերտո Լակալյեի ընտանիքը: Նրա ցեղում եղել են մի քանի մոլի մենամարտիկներ: Բայց դա եղել է 20-ական թվականներին:

Ուրուգվայական մենամարտիկներից հեղինակություն ունի գեներալ Լիբեր Սերենին՝ ձախ ուժերի ճակատի հանրաճանաչ ղեկավարը: Նա դարձավ Ուրուգվայում վերջին մենամարտի մասնակիցը: 1971 թվականին Սերենին սուրը խաչաձեւեց մի ուրիշ գեներալի եւ իր մրցակցի՝ «Կոլորադո» կուսակցության կողմից երկրի նախագահի թեկնածու Պեդրո Ռիբասի հետ:

Մի մենամարտ եւս, որը Ուրուգվայում քիչ էր մնում կայանար երկու տարի առաջ: Մոնտեվիդեոյի ոստիկանապետ Սաուլ Կլավերիան ներքին գործերի նախարարին ներկայացրեց մի զեկույց, որում խնդրում էր թույլ տալ արյունով սրբել այն վիրավորանքը, որը նրա պատվին եւ արժանապատվությանը հասցրել էր մայրաքաղաքի «Ռեպուբլիկա» թերթի խմբագիր Ֆեդերիկո Ֆասանոն, որ Կլավերիային մեղադրում էր մաքսանենգությանը մասնակից լինելու մեջ: Ոստիկանի խնդրանքով ստեղծվեց պատվի արտակարգ դատարան կառավարության, խորհրդարանի եւ դատական մարմինների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ: Դատարանը մանրամասնորեն քննեց Կլավերիայի հայցը եւ որոշեց, որ վիրավորված տուժողն իրավունք ունի լրագրողից պատիվ պահանջել մարտի դաշտում: Մենամարտը կարծես անխուսափելի էր: Եւ միայն վերջին պահին հակառակորդները անսպասելիորեն հաշտվեցին:

Վատ խաղաղությունը լավ է լավ գժտությունից: Նույնիսկ եթե խոսքը գնում է մենամարտի մասին, որը մանրամասնորեն կանոնակարգված է օրենքով: Չէ՞ որ ժամանակները մի քիչ փոխվել են... ■

Ջիմի Քարտերը բարեգործ

Սպիտակ Տունը թողնելուց հետո Ջիմի Քարտերը աշխարհում հայտնի է դարձել որպես բարեգործություններ կատարող անձ: Նա ոչ միայն պարզապես մտահոգված է կենտրոնական Ամերիկայի կնճռոտ խնդիրներով, այլեւ գործնականորեն փորձում է կամավորներ ապահովել «Ատլանտա Ծրագրի» համար, որը նախատեսում է պայքար ոճրագործությունների եւ աղքատության դեմ իր հայրենի Ջորջիայում:

Պարոն Քարտերի նախագահական գրադարանից հարյուր մետր այն կողմ սկսվում են քաղաքի արվարձանները, որտեղ խարխուլ փայտյա տները մեկը մյուսի վրա են դարսված: Պրն. Քարտերը հաճախ է այստեղ լինում հանդիպելու աղքատներին եւ զրուցելու նրանց հետ:

Ատլանտա քաղաքի տնտեսությունը վերելք ապրեց 1980-ական թվերին: Այն հիմա էլ փայլուն է: Սակայն առեւտրական եւ ֆինանսական կենտրոն Ֆայֆ Պոյնտս թաղամասն այժմ լի է լքված, դատարկ շենքերով: Քաղաքի բնակչության մեկ երրորդը հազիվ քարշ է տալիս իր գոյությունը տարեկան 15 հազար դոլլարից էլ պակաս եկամուտով: Վերջին 5 տարիների ընթացքում ոճրագործությունները աճել են 300 տոկոսով: *Գրեյդի Մեմորիալ* հիվանդանոցում ծննդաբերած կանանցից 5-ից մեկը կոկաին է օգտագործում: Քաղաքի կենտրոնն այժմ անապահով եւ անցանկալի վայր է համարվում: Միջին խավի մարդիկ բոլորն էլ տեղափոխվել են արվարձաններ:

«Ատլանտա» ծրագիրը հավակնում է ունենալ եզակի նշանակություն: Այն հազարավոր կամավորներ է հավաքագրում, որոնք պետք է օգնեն ուսուցիչներին, աշխատեն պոլիկլինիկաներում, վերանորոգեն տները եւ այլն:

Անցյալ աշնանից ի վեր մոտ 2000 անհատներ եւ կազմակերպություններ են դիմել օգտակար լինելու ցանկությամբ: Իսկ այդ նպատակի համար ստեղծված հատուկ հիմնադրամի հաշվին փոխանցվել է 26 միլիոն դոլլար: Պարոն Քարտերն իսկ ամիսը 2 շաբաթ ամբողջությամբ նվիրում է այս ծրագրի իրագործման խնդիրներին: Նա դիմել է Բուշի կառավարությանը՝ խնդրելով կրճատել բյուրոկրատական աշխատանքները, առավել հեշտությամբ եւ արագ լուծելու համար իր հարցերը: Նա խղճի խայթ է զգում այն բանից, որ քրիստոնյա սպիտակամորթները, իրենց «պաշտպանների» մեջ փակված, չեն նկատում շրջապատի դժվարությունները:

Ծրագիրն այնքան էլ արագ առաջ չի գնում եւ, բնականաբար, ենթարկվում է նաեւ քննադատության: Ատլանտայի որոշ եկեղեցիների սեւամորթ ներկայացուցիչները, օրինակ, կասկածում են, թե պարոն Քարտերն ու իր 18 հոգուց բաղկացած կազմակերպությունը կկարողանան ամբողջ խորությամբ հասկանալ աղքատների կարիքները: Ուրիշները պնդում են, թե ծրագիրը կձախողվի, եթե ճշտ կարգով գումարներ չհատկացվեն դրան: Երրորդ խումբը մտահոգված է, որ իրենց կողմից առաջարկված նյութական միջոցները նպատակին չեն ծառայի: Նույնիսկ Քարտերն ինքը, որ ոչ մի շոշափելի արդյունք չի խոստանում մոտակա տարիներին, չի բացառում, որ ամբողջ միջոցառումը կարող է ձախողվել: Բայց առայժմ կարեւորն այն է, որ նա փորձում է օգտակար լինել մարդկանց:

Economist

Հայաստանի Ամերիկյան Համալսարանի կարճ դասախոսությունների շարք

Հայաստանի Ամերիկյան Համալսարանը հայտնում է, որ կարճ դասախոսությունների շարքից հերթական դասախոսությունների թեմաներն են «Առեւտրական իրավունք» եւ «Առողջապահական եւ հիվանդանոցային կառավարում»: «Առեւտրական իրավունք» դասախոսությունը կկարդա Կալիֆորնիայի համալսարանի ընդհանուր իրավաբանական ծառայությունների գրասենյակի իրավաբան Յան Բեհրսինը: «Առողջապահական եւ հիվանդանոցային կառավարում» դասախոսությունը կկարդա Կալիֆորնիայի Համալսարանի հասարակական կառավարման դոկտոր Լուիս Ֆրիսը: «Առեւտրական իրավունք» դասախոսությունը կտեւի սեպտեմբերի 7-ից սեպտեմբերի 18-ը, երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ օրերը, ժամը 17:00-19:30: «Առողջապահական եւ հիվանդանոցային կառավարում» դասախոսությունը կտեւի սեպտեմբերի 21-ից հոկտեմբերի 2-ը, երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ օրերը, ժամը 17:00-19:30:

Դասախոսությունները կընթանան անգլերեն լեզվով, միաժամանակ թարգմանություն ապահովվում է: Դասախոսության արժեքը 200 ռուբլի է: Այն անձինք, ովքեր ի վիճակի չեն վճարելու այդ գումարը, կարող են դիմել ՀԱՀ կրթաթոշակ ստանալու համար: Լրացուցիչ տեղեկությունները եւ գրանցման կարգը կարող եք ստանալ, զանգահարելով Հայաստանի Ամերիկյան համալսարան հետեւյալ հեռախոսահամարներով 27-10-85 եւ 27-16-29: Մեր հասցեն 375019, Մարշալ Բաղրամյանի պողոտա 40:

digitised by A.R.A.R.@

Մահացավ Թուրքիայում բուլվարային թատրոնի անփոխարինելի հայ դերասանուհի 80-ամյա Իրմա Թոթո Քարաջան

Թուրքական «Show-TV», «Inter-Star» եւ «TRT-1» հեռուստակայանները կսկիծով հայտնեցին Թոթո Քարաջայի մահվան լուրը։ Կայանները նշեցին, որ հողարկավորության արարողությունները կայանալու են Սուրբ Մարիամ Աստվածածին հայկական մայր եկեղեցում, թաղումը՝ Շիշլի հայկական գերեզմանոցում։ Թուրքական մամուլն այս անգամ չխուսափեց երկրի մշակույթին մեծ ծառայություններ մատուցած հայազգի անհատի ազգային պատկանելության մասին արտահայտվելուց, որ տարիներ առաջ մտածելն իսկ դժվար էր։

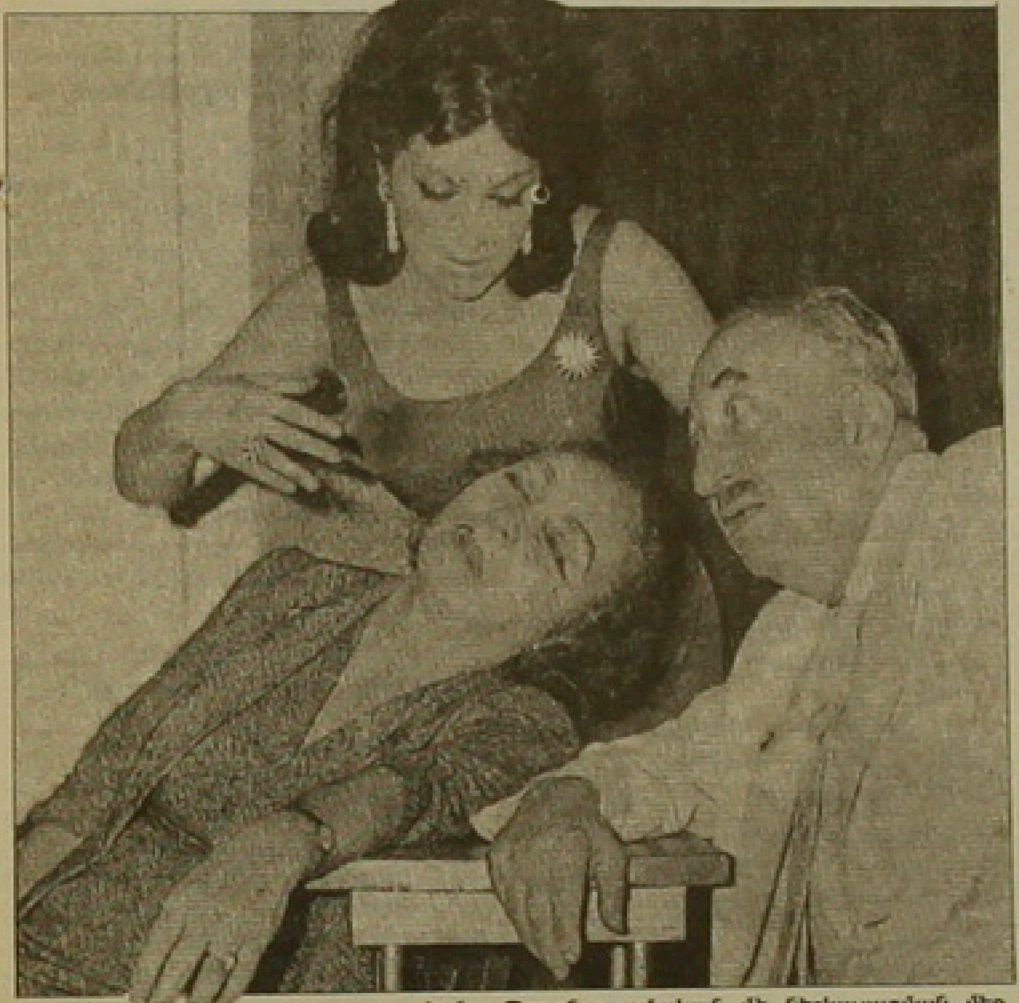
Իրմա Թոթոն թուրքական մի ներկայացման մեջ

Հիշում եմ, 1979 թ., երբ հակառակ հայ լինելուս թղթակցում էի թուրքական տարբեր թերթերում, մահացավ թուրքական լեզվաբանական ինստիտուտի հիմնադիրներից լեզվաբան Հակոբ Մարթայանը՝ Դիլաչարը։ Թուրքական հեռուստատեսությամբ եւ թերթերում նրա մահվան ծանուցումը ազդարարվեց հետեւյալ կերպ. *«Մահացավ թուրքական լեզվաբանական ինստիտուտի հիմնադիրներից մեծ վարպետ Ա. Դիլաչարը, որի հողարկավորությունը կլինի ժամը 14.00-ին»*, չնշելով, թե այդ հողարկավորությունը որտեղից եւ ո՞ւր պիտի կատարվի։

Այն ժամանակ սկսնակս գրի առավ այս «այլանդակ» երեւույթը եւ երկու տարբեր հոդվածներով բողոքեց դրա դեմ «Ջումհուրիյեթ» եւ «Կերչեկ» թուրքական օրաթերթերում, որի պատճառով գլխացավանք ունեցա։

Ու երբ այսօր Թուրքիայում հայազգի մի այլ նշանավոր դեմքի մահվան բոթը հնչում է այս անգամ առանց թաքցնելու հանգուցյալի կրոնական եւ ազգային պատկանելությունը, չգիտեմ ինչ խառը զգացմունքներ եմ ապրում։ Գուցե ես ճիշտ չհասկացվեմ Հայաստանի ընթերցողների կողմից, սակայն հույս ունեմ, որ ներողամիտ կլինեն իմ անկեղծ արտահայտությունների համար։

«Ջումհուրիյեթ»-ի հուլիսի 25-ի համարում մշակութային էջը գրեթե ամբողջովին տրամադրվել էր 80-ամյա հայազգի դերասանուհուն, ուր զետեղված էին նրա լուսանկարները, Թուրքիայի հանրածանոթ լրագրողների, արվեստագետների հուշերն ու գովաբանությունները։

«Նա բուլվարային ժանրի անփոխարինելի վարպետուհի էր։ Ինձ համար նաեւ՝ մեր երկրի «էպիկական» ժանրի առաջատարներից մեկը։ Թոթո Քարաջայով հմայված էր թատերասերների մի մեծ բազմություն», գրում է նշանավոր դերասանուհի Գյուլրիզ Սուրուրին։

Թուրքիայի նշանավոր լրագրողների Ահմեդ Ջեմալն (ի դեպ, հայակեր Ջեմալ փաշայի թոռնիկը) ավելացնում է. *«Երբ թուրք թատրոնը նմանեցնենք մի երկրի, ապա Իրմա Թոթոյի մահով այդ երկիրը կորցրեց իր կարեւոր քաղաքներից մեկը։ Թատրոնն առանց Թոթոյի նույնն է, ինչ Ստամբուլն առանց Գալաթասարայի կամ առանց պատմական Բերա թաղամասի»։*

«Ջումհուրիյեթ»-ից տեղեկանում ենք, որ Թոթո Քարաջայի հողարկավորությունն սկսվել է Սուրբ Մարիամ Աստվածածին հայկական Մայր եկեղեցուց, այնուհետեւ թափորը շարժվել է դեպի «Քարաջա» թատրոն, հետո՝ Ստամբուլի թատրոնի դահլիճ, այնտեղից՝ «Էլհամրա» կինոթատրոն, որտեղից մինչեւ Թաքսիմի հրապարակը դագաղը ձեռքերի վրա է տարվել։ Հողարկավորության կազմակերպումն ստանձնել էր Թուրքիայի թատերական ընկերությունը։

Թոթո Քարաջան ստամբուլահայ ընտանիքի զավակ էր, դեռ 12 տարեկանից սկսել է աշխատել ռուս պարուհիների հետ, որոնք հեղափոխությունից փախչելով՝ ապաստանել էին Թուրքիայում։

Մորաքրոջ՝ տիկ. Ռոզա Ֆելեքյանի շնորհիվ, որը նույնպես թուրքական թատրոնի պատմության մեջ անմոռանալի դեմք է եւ հիշվում է մինչ այսօր, Թոթոն կարողացավ դրսեւորել իր դերասանական ու երաժշտական ունակությունները։ Անունն էր Իրմա Թորոսյան, Թոթո մականունը գալիս էր Թորոսյան ազգանվան կրճատումից։

Նա 1943 թ. ամուսնացել էր նշանավոր թատերական գործիչ, կիսաազերի-կիսաալբանացի Մեհմեդ Քարաջայի հետ եւ տակավին երիտասարդ տարիքում հանրության ուշադրությանն արժանացել Ֆրանց Լեհարի *«Դաշտի թռչունը»*, *«Մասկոտ»* եւ *«Չարդաշ Ֆիսթոսն»* օպերետներում ստանձնած դերերի շնորհիվ։ Իրմա Թոթո Քարաջան գլխավոր կամ երկրորդական դերեր էր ստանձնել նաեւ տասնյակ կինոժապավեններում։

1945 թ., երբ նա մայր էր դառնում, դեռեւս չգիտեր, որ իր որդին՝ Ջեմ Քարաջան դառնալու էր Թուրքիայի ամենանշանավոր, առաջադեմ եւ տաղանդավոր երգիչներից մեկը։ Ջեմ Քարաջան, որի հետ բազմիցս անձամբ շփվելու առիթ եմ ունեցել եւ մի քանի անգամ նույնիսկ հայերեն խոսել, 1965 թվականից մինչեւ 1980 թվականը Թուրքիայում եւ արտասահմանում դարձել էր «Պոլիտիկ ռոք» երաժշտության ու առաջադեմ գաղափարախոսության հարյուր հազարավոր երկրպագուների կուռքը։

1980 թվականի սեպտեմբերի 12-ի զինվորական հեղաշրջումից հետո անցնելով Գերմանիա, Ջեմ Քարաջան մինչեւ վերջերս իր գաղափարակից մի շարք թուրք, քուրդ, հայ արվեստագետների նման ապրում ու գործում էր այնտեղ։ Նրա «Սպիտակ ձիավոր» երգը 70-ական թվականներին արգելվեց Թուրքիայի ներքին գործոց նախարարության կողմից «հայկական քարոզչություն» անելու ամբաստանությամբ, թեեւ մի անգամ նույնիսկ չէր նշվում հայ անունը։

Իրմա Թոթո Քարաջան կապերը չէր խզել ստամբուլահայ համայնքի հետ։ Նա ամեն տարի այցելում էր Եսայան օրիորդաց վարժարանը, հանդիպումներ ունենում աշակերտուհիների հետ, պատմում նրանց իր երիտասարդության հետաքրքիր հուշերը։ Ներկա էր լինում հայկական համայնքի կազմակերպած բոլոր ցուցահանդեսներին, թատերական ներկայացումներին եւ երաժշտական համերգներին։ Նա իր մաքուր հայերենով դժբախտաբար շատերին էր զարմացնում։

Այսօր չկա Իրմա Թոթոն, սակայն կա եւ պիտի մնա նրա հիշատակը եւ նրա որդու՝ Ջեմ Քարաջայի նորանոր ստեղծագործությունները։

Ինչ ասենք, ապրողը գիտի ինչ է Ստամբուլը, ինչ է ստամբուլահայ լինելը եւ ինչ է անգիջող դիրք բռնելով Թուրքիայում գոյատեւել։

ՌԱՖՖԻ ՅԵՐՍՈՆ ԱՐԱՔՍ

«Ուրարտու»-ի մրցակիցը ուժեղ թիմ է

ՀՀ բասկետբոլի ֆեդերացիայի նախագահության հերթական նիստում եւ ուշադրության կենտրոնում մեր երկու թիմերի՝ Աբովյանի «Հասխ»-ի եւ Երեւանի «Ուրարտու»-ի եվրոպական մրցաշարերի նախապատրաստության ընթացքն էր։ Կրկին հաշվետվությամբ հանդես եկան թիմերի գլխավոր մարզիչները՝ **Էդուարդ Հարությունյանն** ու **Եղիշե Դավթյանը**։

«Ես գոհ եմ նախապատրաստության ընթացքից։ Կանոյում կազմակերպված ուսումնամարզական հավաքում մեզ համար լավ պայմաններ էին ստեղծված։ Այս ծանր ժամանակաշրջանում հատկապես լավ էր կազմակերպված սննդի հարցը, ասաց «Հասխ»-ի գլխավոր մարզիչ **Էդուարդ Հարությունյանը**։ *8 օր հետո մենք նորից վերադառնալու ենք Կանո։ Այնուհետեւ, 18-օրյա հավաք պետք է անցկացնենք Ծաղկաձորում։ Եվրոպական առաջին պաշտոնական խաղից առաջ մտադիր ենք մասնակցել որեւէ մրցաշարի։ Մեր խնդրանքով կրկին թիմ է վերադարձել «Հասխ»-ի առաջատար խաղացողներից մեկը՝ Անահիտ Հակոբյանը։ Իտալիայից վերադառնալուց հետո դեռ արձակուրդում է «Հասխ»-ի նախկին ավագ Լյուդմիլա Ծաղիկյանը։ Մտադիր ենք նրան եւս խնդրել առաջին խաղերում մեզ օգնելու։ Իսկ ընդհանրապես թիմի երիտասարդ բասկետբոլիստուհիներն առաջիկա պատասխանատու հանդիպումներին պատրաստվում են կրկնակի եռանդով»։*

«Այսօրվա «Ուրարտու»-ն ավելի շատ ապագայի թիմ է։ Մենք ունենք մի շարք հեռանկարային խաղացողներ, որոնք դեռ պատանեկան տարիքում են։ «Ուրարտու»-ն կենտրոնականների խիստ կարիք ունի եւ մտադիր ենք երկու խաղացողների հրավիրել դրսից։ Արդեն նախնական բանակցություններ ենք վարել եւ եթե մեր ուզած բասկետբոլիստներից գոնե մեկն էլ գա, մենք գոհ կլինենք, ասաց թիմի գլխավոր մարզիչ **Եղիշե Դավթյանը**։ *Մենք հասկանալի պատճառներով հրաժարվել է խաղալ թիմի փորձառու բասկետբոլիստներից մեկը՝ Հայկ Սայադյանը։ Մեզ համար մեծ կորուստ է նաեւ Տիգրան Գեոկյանի բացակայությունը, որը հիմա հանդես է գալիս Բեյրութում (Ֆեդերացիան մտադիր է միջնորդելու Գեոկյանի վերադառնալու եւ գոնե եվրոպական առաջին խաղերին մասնակցելու համար)։ Ինչ խոսք, սեպտեմբերի 9-ին մեզ համար դժվար կլինի, բայց ես համոզված եմ, որ հեռագայում լավ թիմ կունենանք։ «Ուրարտու»-ն 17 օր ուսումնամարզական հավաք անցկացրեց Ծաղկաձորում։ Ուզում եմ առիթից օգտվել եւ շնորհակալություն հայտնել ակումբի ղեկավարներին, որոնց ջանքերով լավագույն ձեւով լուծվեց նաեւ մեր սննդի հարցը։ Մենք բանակցություններ ենք վարել Թբիլիսիի «Դինամո»-ի գլխավոր մարզիչ Մոսեշվիլու հետ Երեւանում ընկերական խաղեր անցկացնելու համար»*, ավելացրեց Դավթյանը։

Ինչպես վկայում է «Ուրարտու»-ի նախկին խաղացող Ներսես Մանուչարյանը, որը հիմա հանդես է գալիս Բուլղարիայում, Պլեւենի «Սպարտակ»-ը ուժեղ թիմ է եւ ամենայն լրջությամբ է նախապատրաստվում «Ուրարտու»-ի հետ առաջիկա խաղերին։ *«Ուրարտու»-ն պետք է ուժեղացվի մի քանի խաղացողներով եւ հաջորդ փուլ դուրս գալու համար սեփական հարկի տակ ձգտի հաղթել առնվազն 20 միավորի տարբերությամբ»*, ասաց նա։ ■

ՕԼԻՄՊԻԱԴԱ

Ցտեսություն Բարսելոն, ողջույն Ատլանտա

Պատմության գիրկն անցավ մարզական համաշխարհային խոշորագույն փառատոններից մեկը՝ 25-րդ օլիմպիական խաղերը, որի ընթացքին հետեւեց չորս միլիարդ մարդ։ Օլիմպիական դրոշը փոխանցվեց հաջորդ խաղերի մայրաքաղաք Ատլանտայի (ԱՄՆ) քաղաքապետին։

Բարսելոնյան օլիմպիադան դեռ շատ երկար կմնա մարզասերների եւ մասնակիցների հիշողության մեջ։ Այն բոլոր առումներով հրաշալի էր կազմակերպված։ Ասպարեզ էին դուրս եկել 172 երկրների ներկայացուցիչներ։ Մրցանակակիրներ դարձան 63 երկրների պատվիրակներ, իսկ ոսկե մեդալներ նվաճեցին միայն 37 երկրների ներկայացուցիչներ։

Փոքրիկ Հայաստանն ինչպես գիտենք, նվաճեց 3 ոսկե եւ մեկ արծաթե մեդալ։ Կրկին շնորհավորենք եւ շնորհակալություն հայտնենք մեր օլիմպիական չեմպիոններ՝ Հրաչյա Պետիկյանին, Իսրայել Միլիտոսյանին, Մնացական Իսկանդարյանին եւ արծաթե մեդալակիր Ալֆրեդ Տեր-Մկրտչյանին։

Ատլանտայում Հայաստանը հանդես կգա արդեն առանձին թիմով։ Ցտեսություն Բարսելոն, ողջույն Ատլանտա։ ■

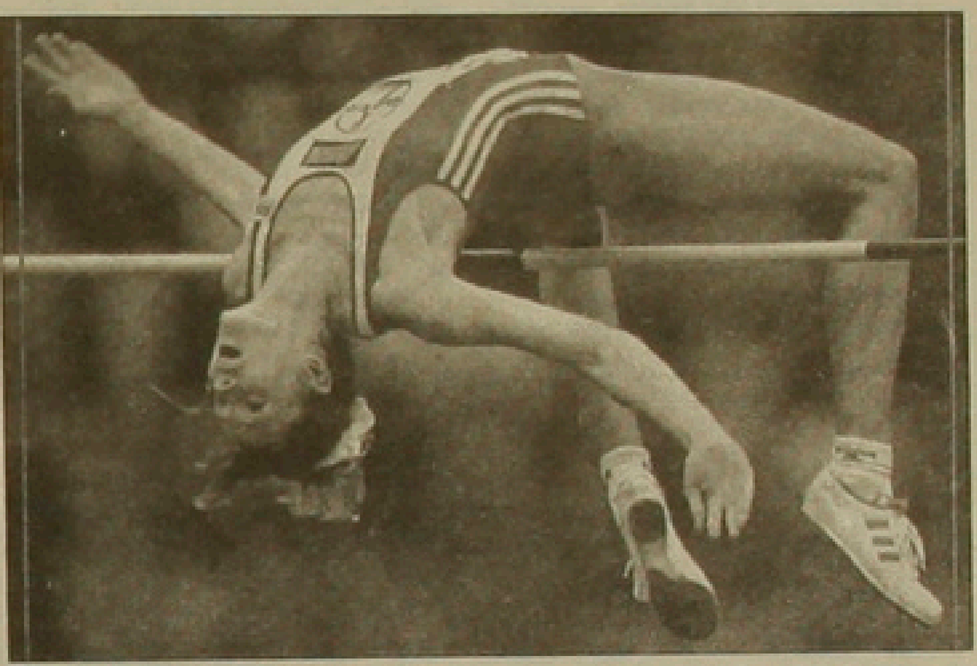

Օլիմպիադայի հմայքը

Առաջին անգամ օլիմպիական խաղերում ելույթ ունենալու իրավունք ստացած պրոֆեսիոնալ բասկետբոլի աստղերի խաղն իրոք հրաշք էր մի իսկական շոու-հանդես։ Մայքլ Ջորդան, Պատրիկ Յուինգ, «Մեջիկ» Ջոնսոն, Կառլ Մելոն, Չառլզ Բարկլի... ո՞վ կարող էր դիմակայել առաջին անգամ նույն համազգեստով հանդես եկած համաշխարհային բասկետբոլի այս գերաստղերին։ Դա իրոք «երազանքների թիմ» էր, ինչպես նրան կոչում էին օլիմպիադայում։ Եւ պատահական չէ, որ Խորվաթիայի օլիմպիական հավաքականի հետ եզրափակիչ հանդիպումն էլ անցավ ամերիկացի բասկետբոլային կախարդների բացահայտ առավելությամբ, չնայած որ խորվաթների կազմում հանդես էին գալիս պրոֆեսիոնալ բասկետբոլի առաջնությունների փորձ ունեցող Պետրովիչն ու Կուկոչը։

Փաստորեն օլիմպիադայի ծրագրով բասկետբոլի մրցաշարում հենց սկզբից օրակարգից դուրս էր չեմպիոնի հարցը։ Պայքարը գնում էր միայն արծաթե եւ բրոնզե մեդալների համար, որոնց ի վերջո համապատասխանաբար տիրեցին Խորվաթիայի եւ Լիտվայի հավաքականները, իսկ ամերիկացիների ամեն մի ելույթ վեր էր ածվում բասկետբոլային հրավառության։ ■

Թագավորն էլ խանդավառված էր

Երկար կհիշվի նաեւ ֆուտբոլային մրցաշարը

Ի ուրախություն համաշխարհային տուրիզմի առաջատար եւ օլիմպիադայի կազմակերպիչ երկրի միլիոնավոր երկրպագուների, այն ավարտվեց Իսպանիայի հավաքականի արժանի հաղթանակով։ Ոսկե մեդալների հարցը վճռվեց Լեհաստանի հավաքականի հետ դրամատիկ ընթացք եւ ելք ունեցած եզրափակիչ հանդիպման վերջին րոպեին, երբ հաշիվը դեռ հավասար էր՝ 2:2 եւ իսպանացիներն անվերջ հարվածով 3:2 հաշվով այնքան անհրաժեշտ հաղթանակ կորզեցին։

Տրիբունայում մանկան պես ուրախացողների թվում էր նաեւ Իսպանիայի թագավորը՝ Խուան Կառլոս Առաջինը իր ընտանիքով։

Եւ ընդհանրապես կարելի է զարմանալ, թե թագավորն ինչպես էր կարողանում օլիմպիական արագությամբ հասցնել տարբեր մրցավայրերում ներկա լինել կարեւոր մեկնարկներին։ Նրա անմիջականությունը եւ ժողովրդի հետ լինելու ձգտումը ուսանելի է շատ պետությունների ղեկավարների համար։ Օլիմպիադան էլ քաղաքականություն է։ ■

digitised by A.R.A.R.@

ՀՀ արտգործնախարարությունը բողոքի նոտա է հղել Ադրբեջանին

Ինչպես հայտնի է, վերջին շաբաթվա ընթացքում հրադադարը կոպտորեն խախտվել է ոչ միայն Արցախում, այլև Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում: Հայաստանի Հանրապետության տարածքային ամբողջականության նկատմամբ Ադրբեջանի ոտնձգությունները աննախադեպ ծավալներ են ընդունում: Սահմանամերձ շրջանների անընդհատ շարունակվող գնդակոծությունները ու հրետակոծումները սպառնում են վերածվել խոշոր ռազմական գործողությունների, և, ինչպես վկայում են Կրասնոսելսկի և Գորիսի շրջանների վերջին իրադարձությունները, արդեն իսկ թշնամու կողմից բացահայտ զավթողական մտադրությունների արտահայտություն են:

Այս առթիվ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությունն օգոստոսի 9-ին բողոքի նոտա է ուղարկել Ադրբեջանի արտգործնախարարությանը, որտեղ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և ժողովրդի անունից վճռական բողոք է հայտնում Ադրբեջանի Հանրապետության կառավարությանը Ադրբեջանի կողմից լայնածավալ ռազմական գործողությունների սկսման կապակցությամբ:

Նոտայում նշվում է, որ օգոստոսի 8-ին Ադրբեջանի ռազմական կազմավորումները ներխուժել են Հայաստանի տարածք և գրավել Կրասնոսելսկի շրջանի Արծվաշեն գյուղը՝ զավթելով հանրապետության 46 քառակուսի կմ տարածք: Նույն օրը, ժամը 15:30-ին ադրբեջանական Су-25 գրոհային ինքնաթիռը, խախտելով Հայաստանի Հանրապետության օդային տարածքը, ռմբակոծության է ենթարկել Գորիսի շրջանի Կոռնիձոր գյուղը, որի հետևանքով զոհվել են տասնյակ խաղաղ բնակիչներ, հարյուրավոր մարդիկ մնացել են անօթևան:

Նշելով, որ Ադրբեջանի հերթական ագրեսիան ոտնահարում է միջազգային իրավունքի բոլոր նորմերը և ապացուցում խաղաղ ճանապարհով խնդիրները լուծելու ադրբեջանական կողմի չկամությունը, բողոքի նոտայի վերջում ասվում է, թե Հայաստանն իրեն իրավունք է վերապահում ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ պաշտպանելու իր տարածքային ամբողջականությունն ու իր քաղաքացիների անվտանգությունը: ■

Մարդասիրական օգնությունը տեղ հասավ

Օգոստոսի 8-ին, շաբաթ օրը, վերջապես «Զվարթնոց» օդանավակայան հասավ Մ. Նահանգների կառավարության տրամադրած ռազմական օդանավը, որ ավելի քան 3 միլիոն դոլար արժողությամբ 50 տոննա մարդասիրական օգնություն բերեց Հայաստան:

C-5A Galaxy ամերիկյան հզոր ռազմական օդանավը հուլիսի 30-ին էր թողել Դելավերի «Դովըր» ռազմական օդանավակայանը: Սակայն քանի որ Թուրքիան մերժել էր առանց պարտադիր վայրէջքի և ստուգման օդային անցք տրամադրել օդանավին, իսկ Մ. Նահանգների պետքարտուղարությունն էլ մերժել էր տեղի տալ այդ պահանջի առաջ, տեղի էր ունեցել նրա ութօրյա ուշացումը, որի մասին գրել էինք մեր նախորդ համարում:

Օդանավը Երևան հասցրեց 1.4 մլն. դոլար արժողությամբ հիվանդանոցային սարքեր, որոնք գնվել էին Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության կողմից Վիրաբուժական ինստիտուտի պլաստիկ վերականգնողական կենտրոնի համար, որ, ինչպես հայտնի է, ստեղծված է նույն միության կողմից: C-5A-ն Երևան բերեց նաև 791 հազար դոլար արժողությամբ բժշկական սարքեր և իրեր, որոնք նվիրված էին Project Hope-ի կողմից: Իր հերթին, Հայկական միացյալ հիմնադրամն ամերիկյան MAP International-ից կարողացել էր ստանալ 809 հազար դոլար արժողությամբ դեղորայք՝ ընդամենը 7000 դոլարով, որը նույնպես տեղ հասավ 1.6 միլիոն դոլար արժողությամբ բժշկական սարքերի հետ, որոնք Հայաստանի առողջապահության նախարարության միջոցով տրամադրվելու են հիվանդանոցներին և բուժհիմնարկներին:

«Մենք երախտապարտ ենք Մ. Նահանգների կառավարությանը, որ այս օդանավն անվճար մեզ տրամադրեց, որի շնորհիվ Հայկական միացյալ հիմնադրամը խնայեց 250 հազար դոլար», ասաց նույն հիմնադրամի վարիչ-տնօրեն Հարութ Սասունյանը կիրակի օրը:

1989 թ. դեկտեմբերի 1-ից Հայկական միացյալ հիմնադրամը 35 թռիչքներով շուրջ 27 միլիոն դոլարի մարդասիրական օգնություն է հասցրել Հայաստան: Հիմնադրամին մաս են կազմում Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությունը, Ամերիկայի հայ ավետարանչական ընկերակցությունը, Հայ օգնության միությունը, Ամերիկայի Հայաստանյայց եկեղեցին, Հայ եկեղեցու Կիլիկյան թեմը և Լենսի հիմնարկը: Նախապես հիմնադրամի մաս էր կազմում նաև Հայկական համագումարը, որը հետագայում դուրս եկավ նրա կազմից: ■

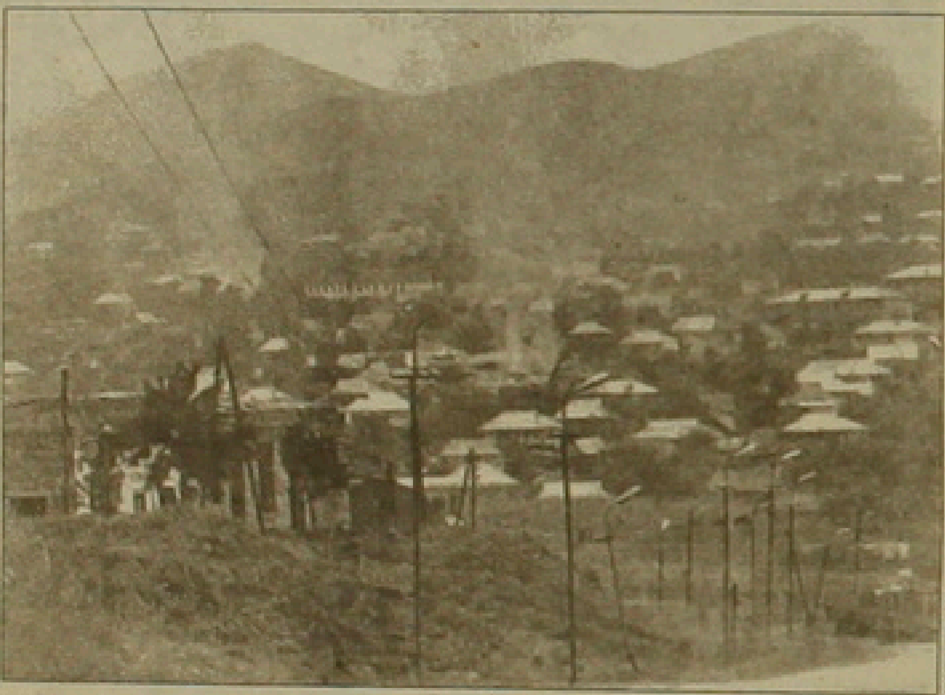

Արծվաշենն էլ ընկավ, հաջո՞րդը...

Պատմությունը դեռ չի տեսել հայրենիքի նման կամավոր հանձնում

Ամեն ինչ կատարվեց (եթե կողքից անտարբեր դիտողի դերում ես) հիանալիորեն կազմակերպված, համոզիչ կերպով, առանց կասկածի տեղիք տալու լայն զանգվածների շրջանում: Երկարատև անորոշությունից և կասկածներից հետո, որի ընթացքում 9 կիլոմետրանոց ճանապարհը բազմիցս բացվեց-փակվեց, ինչպես գործարանի շարժական դուռ, ժողովուրդը հեռացավ գյուղից-վերադարձավ, գործի դրվեցին այլ, ավելի արդյունավետ միջոցներ: Գյուղը մի երկու անգամ էլ դատարկելով, ճանապարհին (երևի թե ամենաառեղծվածայինը հենց այդ ճանապարհն էր) մի քանի սադրանքներ էլ եղան, ինչը վերջնականապես ընկճեց մարդկանց, և մոտ երեք հազար բնակչություն ունեցող գյուղից 100 զինված մարդ էլ դուրս չեկավ: Այնուհետև, անցած շաբաթավերջին, ճանապարհը կրկին «անսպասելիորեն» բացվեց, գյուղը դատարկվեց ամբողջովին, և մոտ երկու ժամ այնտեղ ոչ ոք չկար, ոչ հայ, ոչ էլ (որ առավել զարմանալի է) ադրբեջանցի: Հետո մի երկու տասնյակ տղաներ մտան գյուղ, անձնազոհ տղաներ, որոնք տեղյակ չէին ոչնչից, և անհավասար կռվի բռնվեցին: Դա էլ է իշխանությունների «ձեռք տալու»՝ կասեն դիմադրություն է եղել, թշնամին ուժեղ էր և թվով շատ...

Սա մի պատմություն, որ ոչնչով չի տարբերվում Շահումյանի և Մարտակերտի դեպքերից: Նույն ձեռագիրն է, նույն ոճը: Իշխանությունների մասին շատ է գրվել, կարիք չկա կրկնել: Մարդ հուսահատությունից քիչ է մնում «բարի» խորհուրդ տա, որ տարածք եք հանձնում, աչքակապություն մի արեք, հայտնեք, որ այդ ազնիվ տղաները չգնան զոհվեն, դուք նրանց համար ոչինչ չեք արել և իրավունք չունեք...

Եվ մի բան էլ. ժողովուրդը շարունակում է և շարունակելու է հանդուրժել հայրենիքն առանց կռվի հանձնող իշխանություններին, իսկ վերջիններս էլ կամավոր չեն հեռանա, և դա խոսում է այն մասին, որ նրանք գիտակցաբար են դրան գնում: Կարևորագույն գերատեսչություններում և վերնախավում տեր ու տնօրինություն են անում ործևէգերը կամ այլ երկրների քաղաքացիները, որոնք իրենց պետությունների շահերն են պաշտպանում այստեղ, ոտնատակ տալով հայ ժողովրդի ազգային արժանապատվությունն ու փշրելով մեր ինքնության վերջին բեկորները: Միջազգային կեղծ սկզբունքները դրոշ դարձրած կորով անընդհատ խփում են ժողովրդի ծոծրակին, նրան գլորելով դեպի կործանում: Եվ ոչ ոք դեմ չի գնում դրան: Չնայած, զույգ լինենք դեմ գնացողներ, այն ազնիվ մարտնչող տղաները, որոնց խաբել են ամեն քայլափոխի և թիկունքից խփել:

Երբ իշխանությունները պատճառաբանում են իրենց անզորությունը, նրանց կարելի է հիշեցնել ռուսական հայտնի խոսքը. «Ты начальник, или … собачий»?:

Հ. Ղ.

Ժիրինովսկու ստվերային կաբինետը ելք է առաջարկում

Ռուսաստանի լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության ստվերային կաբինետն օգոստոսի 6-ին կայացած նիստում հավանություն է տվել երկիրը ճգնաժամից բերելու առաջարկություններին: Կուսակցության մամուլի ծառայության հաղորդագրության համաձայն, այդ առաջարկությունները հանձնվել են Ռուսաստանի նախագահին և կառավարությանը:

Կաբինետի նիստը նախագահում էր ստվերային կաբինետի փոխվարչապետ Ստանիսլավ Ժեբրովսկին: Ինչպես արդեն հաղորդվել է, կուսակցության ղեկավար Վլադիմիր Ժիրինովսկին գտնվում էր արտասահմանում, Գերմանիայի և Շվեյցարիայի աջակողմյան ընդդիմադիր կուսակցությունների ղեկավարության հրավերով:

Լրագրողներին տված հարցազրույցում նա հայտարարեց, որ *«այդ բարեկամական կուսակցությունները բաժանում են լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության դիրքորոշումը բազմաթիվ հարցերի վերաբերյալ»*: Նա նշեց նաև, որ *«Եվրոպայի նրա գործընկերները, ինչպես նաև ինքը մտահոգված են Էրիխ Հոնեկերի ճակատագրով, որը դարձել է Միխայիլ Գորբաչովի քաղաքական մեքենայությունների զոհը: Նրա լուռ համաձայնությամբ կոպտորեն խախտվում էին Գերմանիայի դեմոկրատական հանրապետության քաղաքացիների իրավունքները»*:

Վ. Ժիրինովսկին մեղադրանքներ տեղաց «Ազատություն» ռադիոկայանի հասցեին, որը հրաժարվել էր եթեր տրամադրել իր ելույթի համար և կասկած հայտնեց կայանի անվանման իսկության վերաբերյալ:

Օգոստոսի 7-ին Վ. Ժիրինովսկին վերադարձավ Մոսկվա: ■

Աբխազիայում հացը էժա՞ն է

Այն բանից հետո, երբ Աբխազիա մատակարարվեց հինգ գներով ձեռք բերված հացահատիկը, հանրապետությունում ընկավ հացի գինը. այժմ 1 կգ բոքոնն արժե 4,6 ռուբլի՝ նախկին 18 ռուբլու փոխարեն: Սակայն ենթադրվում է, որ էժանությունը երկար չի տևի: ■

ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ
DIAGNOSTICA

Դիմեք մեր բժշկական կենտրոններին, և Ձեր առողջությունը հուսալի ձեռքերում կլինի:

Երևան, Աջափնյակ, Մարգարյան փ. 6, հեռ. 35-01-58, 35-13-01
Քանաքեռ, Ծանարջյան փ. 55, հեռ. 28-75-24.
Կենտրոն, Թումանյան փ. 23, հեռ. 53-85-81
Գյումրի, Շչեդրինի փ. 54ա, հեռ 3-60-72
Գորիս, Մաշտոցի փ. 3, հեռ. 2-26-87
Ստեփանակերտ, Մարքսի փ. 6, հեռ. 4-10-06

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ

Ապահովում է հիվանդությունների ախտորոշման բարձրագույն մակարդակ:

Ապահովագրում է ձեր առողջությունը ողջ կյանքի ընթացքում:

Միայն մեզ Դուք կարող եք դիմել բոլոր հիվանդությունների դեմ և բոլոր բժշկական հարցերով, քանի որ «ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ»-ն ոչ միայն միջազգային պահանջներին համապատասխանող ամենաժամանակակից սարքեր ու մասնագետներ ունի, այլև անհրաժեշտության դեպքում Ձեր բուժօգնությունը կազմակերպում է հանրապետությունից դուրս կամ համապատասխան մասնագետներ է հրավիրում:

Միայն մեզ մոտ Դուք կարող եք ստանալ Ձեր ախտորոշումը կամ ապահովագրել առողջությունը կայուն և ցածր գներով, անկախ ցույց տրվող բուժօգնության ծավալից և տևականությունից:

Ձեր հարմարության համար մենք աշխատում ենք ամեն օր (բացի կիրակի օրից), ժամը 8:30-ից մինչև 19:00, շաբաթ օրը՝ մինչև 15:00:

Լուրերի ժամ

Վրաց դռները հաստատվեցին

Վրաստանի Պետխորհրդի օգոստոսի 8-ի նիստում ընդունվել է կառավարության կողմից ներկայացված հանրապետության պետական սահմանի մասին օրենքը: Այդ փաստաթղթի համաձայն, Վրաստանի պետական սահմանի պաշտպանությունը կպահպանեն հանրապետության սահմանապահ զորքերը: Ինչպես հայտարարել է Վրաստանի վարչապետ Թենգիզ Սիգուան, մասնավորապես Ռուսաստանի հետ սահմանում, որն ամենաերկարն է, կբացվեն չորս մաքսատներ՝ հյուսիս-արևմուտքում, Լեսելիձե ավանում և հյուսիսում, Միխիտանի, Ռոկի և Կրեստովի անցումների շրջանում: Վրաստանի պետական սահմանի մասին օրենքն ուժի մեջ կմտնի սեպտեմբերի մեկից: ■

Երկրաշարժ Տաջիկստանում

Օգոստոսի 9-ին, Մոսկվայի ժամանակով ժ. 16-01-ին Տաշքենդի սեյսմիկ կայանը գրանցել է ստորերկրյա ցնցումներ: Սեյսմակայանի տվյալներով, երկրաշարժի էպիկենտրոնը գտնվել է Տաջիկստանի Լենինաբադ մարզի տարածքում, որտեղ ցնցումների ուժգնությունը հասել է 6 բալի: Տաշքենդում և Դուշանբեում գրանցվել է 2 բալ: Զոհերի և ավերածությունների մասին տեղեկություն չկա ոչ Դուշանբեի սեյսմիկ կայանում, ոչ քաղաքացիական պաշտպանության շտաբում, ոչ էլ արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովում: ■

Նավթի գներին ձեռք չեն տա

Համենայն դեպս մինչև 1993 թ. Ռուսաստանը կպահպանի նավթի գները, չնայած հավանաբար դրանք հերթական անգամ կբարձրացվեն: Ինչպես հաղորդեց օգոստոսի 7-ին Մոսկվայում կայացած մամուլի ասուլիսում Ռուսաստանի փոխվարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինը, ուժանյութերի գների ազատականացումը «հավանաբար» տեղի կունենա հաջորդ տարի: Վ. Չեռնոմիրդինը, որը կառավարությունում վերահսկում է վառելիքաէներգետիկ համալիրը, չի բացառել նավթի հետագա արտահանման հնարավորությունն այն դեպքում, եթե 1993 թ. Ռուսաստանին չհաջողվի կայունացնել նավթահանությունը 1992 թ. մակարդակով՝ ներքին պահանջները բավարարելու համար: ■

Դարձյալ Բուկովսկի...

Մոսխորհրդի պատգամավորները դիմել են տեղական մարմիններին՝ այժմ Մեծ Բրիտանիայում բնակվող Վլադիմիր Բուկովսկու քաղաքացիությունը վերականգնելու խնդրանքով: Պատգամավորների դիմումի մեջ ասվում է, որ դա անհրաժեշտ է *«հայտնի հասարակական գործչի նկատմամբ արդարությունը վերականգնելու նպատակով»*: Մոսխորհրդի նախագահ Նիկոլայ Գոնչարի առաջարկությամբ Բուկովսկուն մայրաքաղաքում բնակարան կվաճառվի ռուբլով: ■

Լուրերը Interfax-ի, «Սնարկ»-ի և մեր թղթակիցների

Ազգ
Հիմնադիր և հրատարակիչ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Խմբագիր ՀԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

52.16.35 գլխ. խմբ.
58.18.41 խմբագիր
56.28.63 տնօրէն

Apple® Macintosh® համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի

Azg Bi-daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Editor H. AVEDIKIAN

ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երևան-23, Արշակունեաց 2

Գրանցման թիւ 65
Տպաքանակ 20 000
Ստորագրուած է տպագրութեան 10.08.1992
Դասիչ 69149
Պատուէր 1524

digitised by A.R.A.R.@